

VÄ

VÄRSKE RÕHK III / 2009 (nr 19)

Tuuli Taul

Kaarel B. Väljamäe

Siim Nurklik

Märten Raidmets

Laura-Madleen Vaarik

Andrus Kasemaast

Intervjuu Triin Tasujaga

Õhtul selgub, et lavastaja on mees kohvriga.
Võõras. Istute, ta räägib, tunned suurt kadedust, et
sina ei ole selline, kes kuus hommikul Mulgimaal
rongi peale jookseb, kohver lehvimas, kolm ööd
magamata, visioon
silme ees klaar. Sina armastad magada.

Kaarel B. Väljamäe

Triin Tasuja

*

elu on hull
inimesed on
fantastilised, lollid
joodikud, armastajad
tuimad, kirglikud –
kõik elu prostituudid
elu ülikoolis
kes pooleli jätnud
kes alles sisse astunud
kes katseid tegemas
mõni käib isegi päris
ülikoolis
aga kes seda ikka
rohkem kui elu tahaks
sest elu on hull
palju hullem kui kõik need
targad raamatud, mis mul
lugemata on jäänud
palju ägedam kui
igavad kirjanikud kelle
raamatuid ma kinni olen löönud
ja pärast veel julenud
zavoodi ees jaurata
see raisk on sitt
sest mul oli igav

ja ega ikka julgen hüpata küll
praegu veel julgen
bitchsläpid pole mul veel
suud kinni pannud
olgem ausad
ja võib-olla ei panegi kunagi
võib-olla pean ise vait jääma

kui elu liiga hulluks läheb

küll ma siis vait jään
siis te must enam ei kuule

fs-i

loen fs-i 10. klassis
hommikuti enne kella seitset
lahustuva kohvi kõrvale
siis lähen kooli
füüsikast midagi taipamata
seda järele vastama
ise tundes, et
tahaks end ära tappa

aga raamat on kaasas
vean end järgmisesse päeva

loen fs-i 19-aastaselt
tõrv ei mahu enam kopsu ära
pärast ööd hüsteeriliselt tänaval nutmist
täis joomist ja
oksendamist
hiljem kodus olen
ainult alasti ja elus
paistes silmad ja kananahk
aga raamat on olemas
vean end järgmisesse päeva

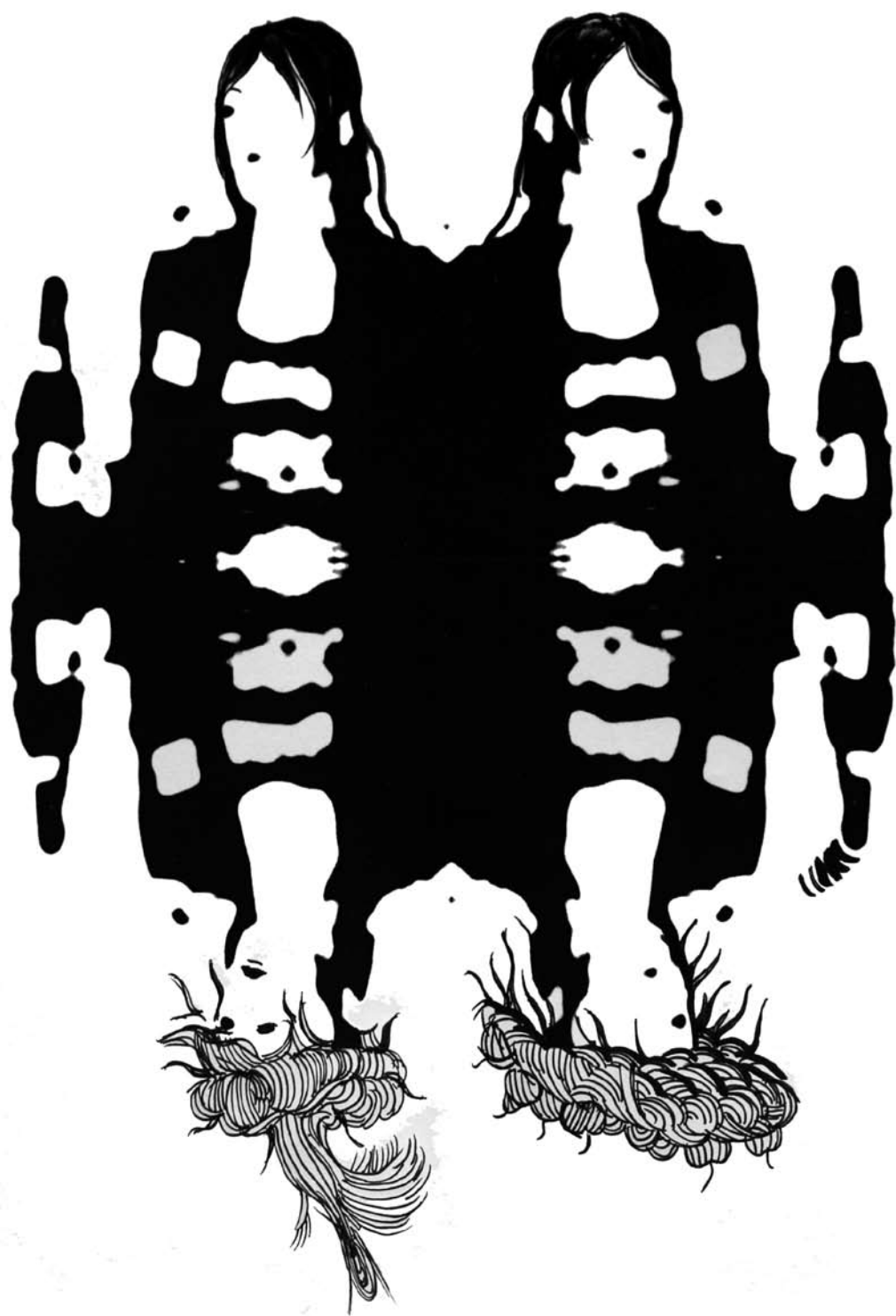

*

Täna õhtul ma panen kõik letti
mille sa maha jätsid
täna õhtul ma olen
murtud südame hoor

kurbuse ori
meigitud kui armastuse prostituut
pikad noored sääred
kaetud ahastuse võrksukki
huuled liiga punased igatsusest su
unustatud suudlustest

Täna õhtul ma panen
kõik
letti
täpselt sama tühjana
kui kalleimad kristallpokaalid
ilma parima veinita
kui hullumaja üksikul saarel
ilma ühegi hulluta
riietan elu odavaks nagu alkoholijoove
anonüümseks ja salajaseks
kuulutan need hõõguvad tunded
nagu kahekesi peetud narkopeod
nagu ainult
sinu
ja
minu
vahelised armastusseened

*

Lollakas rahutus
kui kõik on niikuinii juba
käest läinud
majanduskriis –
töö kaob koos armastusega
ja mida siin veel tõmmelda on
mida siin veel
halada või loota
tööd pole ja armastus –
nüüd rohkem kaheldav
kui kunagi varem

Mina ei saa aru
kuidas te saate neid lapsi
ja perekondi ja abielusi
niimoodi pettes, valetades, salatsedes

Täiskasvanu on lubadega lits
noor heal juhul tunnetega loll
elu igas maailma otsas on absurd
ja kõik liigub oma
tragikoomilise lõpu poole

Ja lollakas rahutus
mis ka kõige sitematel aegadel
magama ei lase jääda
ei päästa maailma
noorust ega armastust

*

Ma arvan, et elu on selline:
me sünnime
armastame
sureme
need on kolm asja
mida me teeme
kõik muu
on küsitav
kaheldav
ja loomulikult pidevalt
vaidluse all
et kes ja kui palju ja kuidas
et kas õigesti või valesti
kas õige
või vale

See on kõik, mida ma tean
ise 19 ja pidevalt armunud

Olen jah ikka täitsa loll
väike tüdruk

Ainult seda teangi

Armudes

Mul on kodus poiste piltidega album
ja ära arva, et sind seal ei ole
võid olla just see keda ma
teretanudki pole
või hoopis see kellega olen
kõrvuti maganud
viina joonud
alasti suitsetanud
üle puude ja väravate roninud
süütuse kaotanud
südame murdnud

mõistust, muidugi, pole mul
ühedagi neist olnud

Vaesed poisid
kõik on saanud teada
mida ma tunnen
sest ega ma ei ole mingi kuradi introvert
ma ei ole tagasihoidlik
rahulik või mõistlik
kui ma armun
ei
ma olen kohutav rõve
haige inimene
nutan või laamendan
korraldan stseene
ning ikka veel tuleb ette ka
armastuskirjade kirjutamist
oo, see on õudne
ja sellist asja ei peagi ära händlima
hardcore emochick

võite mind panna emotsionaalseks hernehirmutiseks
valestikäitüva tüdruku etaloniks oma lastele
et vältida ekstravertidest maniakkide vohamist
kes ei suuda absoluutselt praktiliselt mõelda
veel vähem siis korralikult käituda

Ehk hakkab mulgi siis lõplikult
piisavalt piinlik
ja poistele ei ütleks enam midagi
ei jookseks iga kord
kui haiget saan
peaga nii kõvasti kui saab
vastu seina
vaid lihtsalt nutaks patja
nagu normaalne inimene

Aga pildialbumi hoiaks alles
peidaks ära ja valetaks:

Oi ei, ega mina küll esimese asjana ainult välimust vaata

*

Ma ei tea
mis see on
kui ma käin nüüd jälle
üksi mööda Tartu tänavaid –
noor loll luuletaja kõigest
seljataga suur linn
suur armastus
suur lollus:
suured tunded
ise nii väike kui üks tüdruk olla saab
süda sulab siin
viimati tallatud rajul
põlved nõrgad kesk südalinna maju

Nüüd tean vist
mis on:

Inimene
ma armastan sind
ja elu

*

Ma tean
mis on igavik
see on
sina ja mina
ja praegune hetk

Solidaarsus

Ära imesta, et
minu kisa täna on
valjem kui sinu vaikumine eile
ja kui see sind kohutab
siis ainult argusest
et sa ise pole saluteerinud
naiivselt ja tõeliselt
mida sa maailma vastu tunnend
kui sa korralikult koolides käisid
korralikud peod
korralikud hindend
korralikud armumised

Ära imesta, et
minu kisa täna
sulle vastumeelne tundub
sest ajad on muutunud ja
miski pole sama
see generatsioon on suurema lolluse päralt
kui sa arvatagi oskad
me oleme noored ja jäämegi hukka
ja sünnitame hukkaläind lapsi
hukkaläind ilu
hukkaläind väärtused
hukkaläind vastutustunne

Ära imesta, et julgen
sind endaga võrdseks pidada
sest me mõlemad oleme inimesed
mina loll, sina tark
mina noor, sina vana

armastus tööturul

armastus istub töötuna
hariduseta
elukutseta
tööturuameti järjekorras

ootab elu nagu bussi
mis külade vahel harva sõidab

armastus istub töötuna
hellus kellegi teise kätes
soojus hüljanu põues
alkohol verena iga töötamata päev

armastus istub ja ootab et
elu
tuleks ja päästaks ta
mõttetusest olla inimene
vaesusest vedada õhtusse päev

näljast olemast üksi

Anna-Kristiina Pae

eterniit

oleme lukustamata ukсед
millest murtakse
kirvestega läbi

oleme kleptomaanid
röövime inimesi
lukustame nad
oma hingekeldrisse
tõmbame katted ette
ja teeme näo et
midagi pole juhtunud

olen tüdruk
kes tõmbab hingelt
eterniitkatuse ribasid
kiht kivi haaval
koos naeltega välja

oled seagriipp
loomade farmis
ja sind vallandatakse

päikesevarjutusel kohtume

haigru silmad

kui osa sinu hingest võetakse kaasa
ja sa ei suuda vargaid tabada
kas sa jäädki siis igaveseks
ringiratast käima

lõikama leivast viilakaid
kuigi murda on ju palju lihtsam

kas sa suudad veel kunagi
müra seest leida
just sinule mõeldud viise

või saavad väikeste loomade vaimud sind enne pimedust kätte

närvipalett

sinised on surma seljalülid
kui vaatad peeglist
endaga sa tõtt

su omaenda
sõrmejäljed sinisemad veel
tintmustas lauses
valge sõnavõtt

hea unenägu

lavendlipõõsa varjus
hommikul
märjal murul
tõusen koos päikesega
hinges rahutus
kissitan silmi

kusagil sumisevad kimalased
ja mina tean et
armastan rohkem kui tohiks

fragment

palavikuliselt
tulen su uksele
sa naaldud mu kohale
tõstad oma külma
väriseva käe

mu laugudele
mu otsaette
ma tunnen kuidas
metsikute mesilaste parv
neelab meid alla
just enne keskööd

tänavalaternate varjud
lõdisevad külmade
kivide kohal
kuu heidab valgust
ka pimedaille
teile

warsaw

pommitatud linnade inimesed
ulatavad vaikides võtmeid
käest kätte
avavad aknad ukсед
marsivad majadest välja
tänavaid tänavaid mööda
kõnnivad tühjade silmadega
rusude hallis vines

pommitatud kodude inimesed
tunnevad mürsukilde
enese kehas
nad on oma kodude moodi
tühjad külmad ja poolikud
justkui oleksid nad
veel sündimata

pusletükid

kui kusagil õitseksid mu enese silmad
siis oleks see kevadisel kreegipuul
kruusateetolmused kestad
südames pakitsemas äng

kui kusagil olekski kodu
siis mõnes teises maailmas
kus ei pea inimestele silma vaadates
kuulma kildude klirinat vaid rahu

kleiditaskud sireliõnnesid pungil täis
tüdrukuhakatis seisab jõllitades
mu mälupildis tikripõõsa ja lambakopli vahel
ning korjab paljaste kätega ohakaid

vaikides kuidagi kliinilise täpsusega
tõmbab su üha sügavamale sohu
ning iga ta haare muundub
sulavaks sisinaks su klaasis

korduv muster kuklasagaras

raudteejaama ootepaviljonis
heliseb telefon
ent keegi ei vasta
heliseb lakkamatult
ei jäta jonni
nagu väike laps
kes nurub tähelepanu
ta heliseb

ta erksinine sära
helendab nädalaid
mu mälus ja laugude all
kui kellukas laukasoo
või üksik rukkilill
koltunud viljapeade seas

ma tean, see olid sina

Matis Merilain

meskaliin-jeesus

kirjutage sobiv retsept, palun,
doktor,
õhtu vaja üle elada.

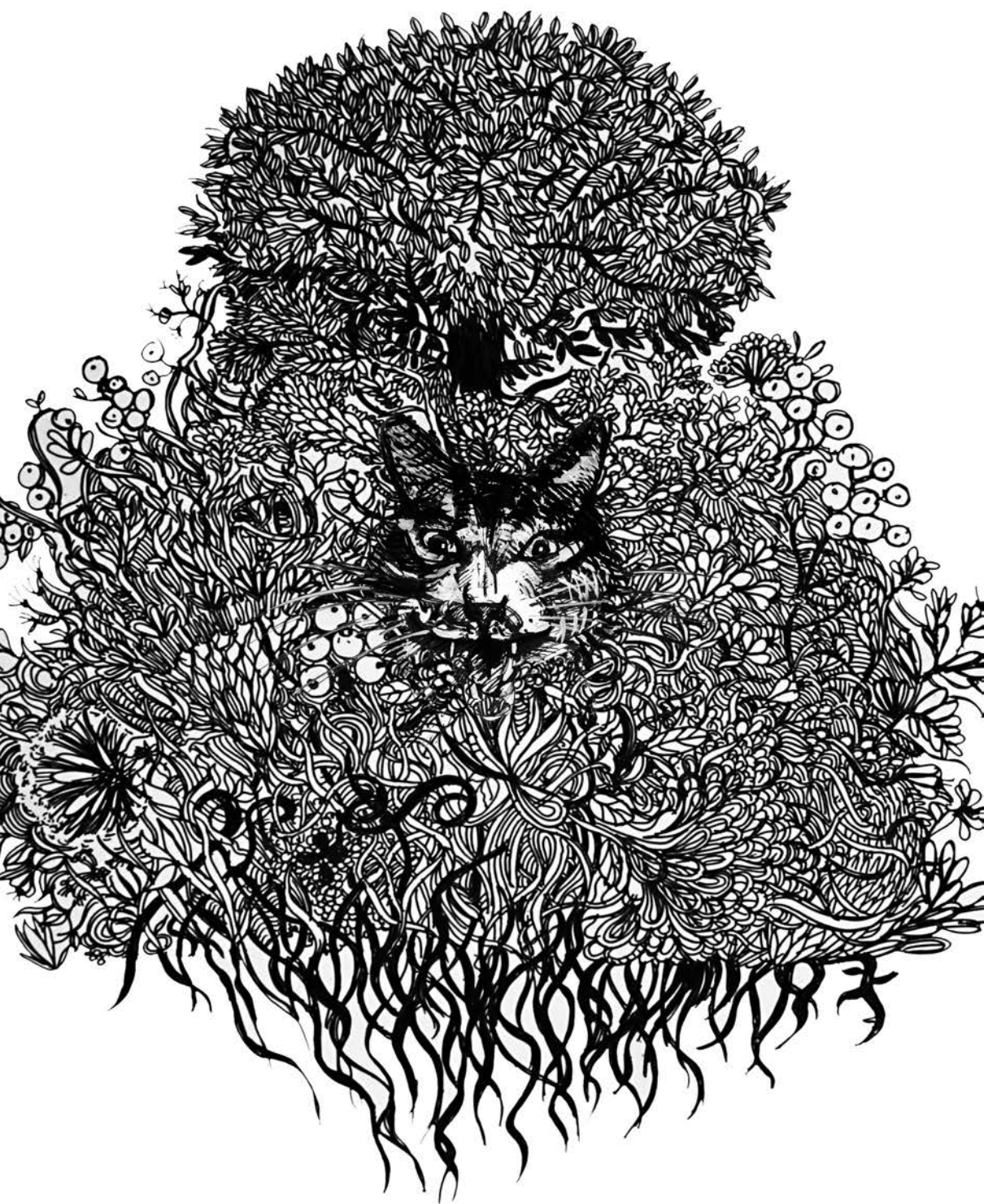
ja enne kui olen aru saanud,
ongi öö ja pilkane pimedus,
rusikate välkumise ja
pisarate aeg

linn täitub äärelinna Kalevipoegade
ja kodukootud metskaslastega,
kui vaene pime uinub tänavanurgal.

kõige selle taustal,
tulemüüride valguses
muskaatneiu türkiissinised silmad,

on vaikus tema ja kotka vahel,
kes silitab tummalt ta suud.

silmapilguks sädemeid lendab,
päike tõuseb
klaasid purunevad

Vive la Fête

ja tegelikult
võimegi
oma eludest
elu24 tagakülgedelt
lugeda:

"Küll nad olid üks veider paar,
jõid end koos
purju
ja tegid
drooge
liigagi tihti,
peaks mainima
miks muidu neil kardinad
päevad läbi ees olid
ja inimesed sisse-välja käisid

(peaksin ütleva, ega me palju väljas käinudki,
sõbrad tulid meile ise külla.
Kõik vennad-õed sellest
ja mullusest suvest)

oh, nad teavad teed juba liigagi hästi

*

igal ööl sureme
ja vajume
rammetult unne

tantsukingades
ja brokaatkleidis
liibub ta sõnatult
su vastu

linnas, kus keegi ei kuule
on üksikud alati üleval

Leelo Loit

Raamiväliselt

Hai! Hai!
Protest viimistletud mõttetusele...
Valjus vaikuses kaikudes
Nõuan hääletu häälekusega
Vabadust olla
M i t t e p r o f e s s i o n a a l
Ei taha olla kindel
Sildikandja: SINA OLED SEE
Tahan olla kosmonaudist kirjanik
maadeuuriija lõvinahas
unenägudeseletajast teadjanaine
killer-kontsadel *femme fatale*
kes naudib kokkamist
puupliidil...
Maha spetsialiseerumine!
Ei, ma ei ütle, et see on halb
Kui sina seda tahad
Aga . ära . tule . mulle . ütlema
Et on halb
kui . mina . seda . ei . taha

Tundetu tundeküllane tunne

torkivad tugevad tulised tunded
piinavad, pilluvad südameid
soovidesegadikus
sihitult ekseldes

kõik muutub, miski ei säili sätitult
aegade riiulitele
moosipurki pressitud tunnetekeedised
käärivad ja hallitavad
mahlaks vedelaks nõrutatud kired
muutuvad läägeks
tuhmunud siltidele kirjutada hoiatus:
"Tarvitamiseks mittekölbulik!"

Aga põuaga, näljaga, kriisiga
kaevame ajakihtidest peidetud raipeid
soojendame, tarbime
lootuses hoida end hinges
kartmata mürgitust

vaprad ja rumalad
kannatajad omast vabast tahtest
võimetud vältima vigu
tunnetesõltlased tunnetevaeses ajas

tunda tähendab elada

Tuuli Taul

lootustandvad surevad esimesena

mu kullake tahtis saada
filmistaariks
ja tegi selle nimel tööd

tööd teksti ja tööd iseendaga
iseloomuga ambitsiooniga iluga
tööd minuga

hamletis mängisin kolpa
kullakese kõrval jõekaldal
istudes

strindbergis tegin ära
kogu klaasist loomaia
tões ja õiguses olin
tõde

surevat kullakest kandsin
kätel ja oleks ka kuusekest
mänginud kui vaja
kogu metsa
kehastanuks üksinda

aga nüüd mu kullake teeb
venetsueelas seepi
ja mina laulan taanilinnas
merekallaste laulu

ei saanud kullake kunagi teada
et isegi kogu orjade koori
ohanuks ta pärast
ja end režissöörile oleks lasknud
laenutada kui vaja parema
rolli nimel

mu kullakesel on ricardo
päikesest pleekinud bakenbardid
ja slepas rosade suudeldud
ploomihuuled

ei tea veel kullake
et oma peaosa mängis kord
noorena ära
kui harilik eesti
romeo

ja mina olin tal peos kui
halvav mürk

félix lajkóle

punaste kingadega viiuldaja
need lisaloo neli minutit
olin sinusse jäägitult armunud

sul olid mu armsama kehakuju
ja kartulikoorejuuksed
silmil

langesin esireas
magamatusest kurnatuna
südanlābistavate
poognatōmmete ohvriks

helid
nagu armunooled
kirglik armastus käristas
jõhve pooleks

pärast lõpu lahvatavat
vaikust
tõusin ühes teistega püsti
ja kutsusin sind kolmandat
korda tagasi
(usu ma teadsin sinust
palju rohkem kui nemad)

püüdsin su peidetud naeratust
piilusid balkani hinge

lootsin –
sinagi tunned mu
plaksutustest ära
kui ka ei vaata ritta üks
kohale kuus

mul olid omad märguanded
täpselt nagu kõigil nad olid
tagapool
*(love's not a competition
but i'm winning)*

teistmoodi oli olla siinpool saali
tulejoonel
üks sadade hulgas oh
omadega sügavalt sees

jää viiuldaja jää
mängi mulle
mustlasviit
jookseme mööda öise
kunstimuseumi tühje saale
armatseme maalide all põrandal
keeled purunemiseni pingul

koju tagasi sa sel
kevadel ei lenda

*

sa lõhnad hästi
oli karaokebaari kauboi
lööklause

suitsuga immutatet lauad
ägisesid läbinähtava vale
koorma all

teadsin et ei lõhna
mitte kuidagi

ka duši ja naistega seotud
külgelöömisnali
oli kauboil vesiselgeks õpit
nagu liiv ja under
põhikoolis
ning kantud ette samasuguse
kulumusega

sealt me temaga
ühises aastakäigus
sirurgimegi
põhikoolist
kahemõtteliste naljadeta
seltsiks kolmejalgne trohheus

seitse aastat hiljem kõrgub
kauboi kilomeetrine keha
läheduspiire lõhkudes
alkoholilõhnaselt
mu oma ligi

ta dušinali on nilbe
ja pean reageerima

ma tean sind
lausun
võlusõnad

lehmakommipoiss tardub

pole õudsemat kurikuulsusest
mis ennetab staari säravat sisenemist
ma tean sind
lõpetab trafaretsused ja
kauboi joobnud silmist
võib lugeda flirdi agooniat
ei saa olla ah mis sa ajad
et kooliõde

kuidas ma nii kena tüdrukut
haridustempli koridoridest ei mäleta

pusib ja kahvatub

jah kauboi mõtlen
mina olin see
õpetajate lemmiknohik
paksupõsine ja vanamoeline
viieline

käisin olümpiaadidel
ei teinud poistega suitsu

vaevalt me kunagi
teretasime

tõsi ta on ajad muutuvad
kuigi näed praegugi joon
karaokebaaris vett
valge seelik seljas
ja ülbitsen sinuga
purjus kauboi

kuid
jääme parem nende
dušinaljade juurde
lõppeks mõlemal
vähem piinlik

muidu on ikka nagu
põhikoolis

Δ PRISMA

expressions

*

armsam
sel parkimisplatsil ma
vaid näitlesin et ei näinud

su kuju oli eksimatult
äratuntav
tundmatu tütarlapse kõrval

mu silmad nõudsid hämaras
harjumist
mu valgusvoog keerles
sambana tumenevasse taevasse
ehk küll veel rohkem nägemist
võtab meilt heledasse minek
õpetati
autokoolis

nägin teid ja naeratasin
teist korda sel päeval
sulle vastu

ei komistanudki kontsadega
kõikide tunnete otsa
mis veeresid
endiselt küpsemata
apelsinidena
autode vahelt
jalgu

kadedus arm
kadedus

nüüd kui olen üles tunnistanud
räägi sina omakorda
mulle

kus te kohtusite
kas juba ammu
(on ta abiellumisväärne
või pigem niisama nagu
ehteks)

olen ma seganud telefonikõnedega
kui vana ta on
kas tähtkuju oleks liialdus
või kas need hommikud ja õhtud
vestlused ja unistused
on samad

niisama tahan teada
statistika mõttes
oma allajoonituse
mõttes

armsam
pea siis meeles
mu altar kinni katta
kui ta ööseks jääb
nagu me kõik kinni katame
oma vastamata armastuse
altarid

pühapaigad
ainsatele jumalatele
kes ei sure

*

kui teised taksoga
peo peale jõudsid olin
mina lugemisega poolel teel

mitte õnnelikum mitte
targem parem
lihtsalt poolel teel
seal oli tegelikult
halb ja kurb
ja üksildane

värvisin huuled silmad
istusin trammile sõitsin
kolinal kesklinna ja
veerand tunni pärast
samamoodi tagasi sest
pilet oli kakssada krooni
aga mul valitses parajasti
nuudlihooaeg

meelelahutaja elu raisk
muudkui mitsi ja kalamari
mitsi ja kalamari

ka kodused joogid jäid
korkimata limpsimata
mis siin üksindagi juua
poleks ju õnnelikum või
targem
lihtsalt poolel teel
lihtsalt halb kurb üksildane

aga kui viisakal ajal oma
suurde tühja
abieluvoodisse ronida
ja küte sisse lülitada on
lootust sest mis see
vanarahvaski muud ütles kui et

võidab see kellel hommikul
kõige parem üles tõusta

*

viisakatel hetkedel ei saa ma
sõna suust
bankettidel ma mõtlen või
komplimentide õnnitluste järel
tikuga juustukuubikut õngitsedes
ja silmanurgast trühvleid piieldes
ei saa ei saa ma sõna suust

pole vist suurem asi väikse jutu meister
ja mis nendest märkimisväärselt
grandioossematestki
nii väga rääkida

vaadake ma ei arva teist halvasti pigem
vastupidi
aga kas seda on tarvis tõestada
ja eriti just nende
lihavaagnate ja šampuseklaaside keskel
kui lai see naeratus peaks olema
mis tähistaks siirast
ligimesearmastust
ning märgiks minu pühendunud
vastusõprust

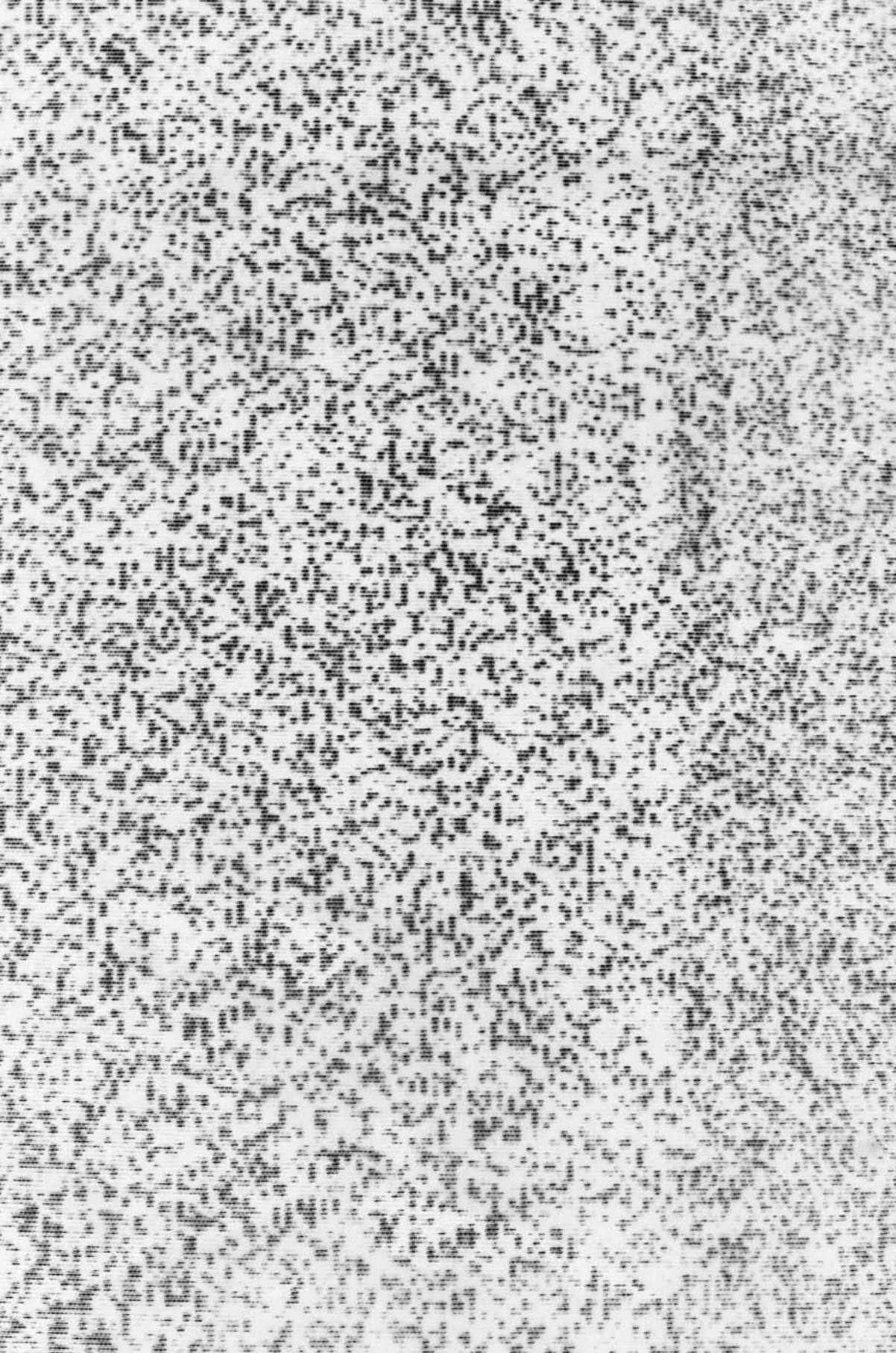
ma ei oska oleme ausad olen
veidi häbelik veidi sotsiopaat
veidi kõrk ja lõppeks ka
veidi liiga kaine
vähemalt alul

mu kleit on liiga kitsas mu
kingad pigistavad
ilma peeglinäos veendumata
kahtlustan et näen lihtsalt
kole välja

pealegi ju teame kõik tean
mina ja tead ka sina
(kui ei siis me veel ei tunne teineteist
aga see muutub ära muretsse)
et tegelikult on mu mõtted
kusagil seal šokolaadikausis
banaanilõikude ja tähtviljade embuses
veiniklaasi põhjas või
šampamullidega
reibast tantsu löömas
leppigem asjaoluga et
see on narkomaania
seda on see alati olnud ja nõnda ta
ilmselt ka jääb

nii et siis
viisakatel hetkedel ei saagi ma
sõna suust

bankettidel ma mõtlen või
komplimentide õnnitluste järel
näppudega viinamarja õngitsedes
ja silmanurgast austreid piieldes
ei saa ei saa ma sõna suust

Kaarel B. Väljamäe

+SÄÄSTUROMAAN

ehk

KVADRATUURKANALITEGA AUTOKORRELATSIOONVOLTMEETER*

ENNE KÜLMAKUUD

Mis meile meelde jääb peale
sõnastamise püüu, selle tüütu,
vangistava tahte?
Puhas rõõm? Või äng?
Hugo, 38,2°, istub diivanil: „Voodisse,
oma voodisse.“ Korjad ta üles,
tema olemise, aga hoida ei
jõua. Muutub nii kiiresti...

Hommik on targem, sest hommik
ei targuta, ei näri, ei otsi põhjusi,
ei leia igas rõõmus nukraid teri,
nagu neid leida võib öös, sest öö
on lõpp. Iga loojang on ühe
maailma lõpp.
Hakkab külm, unenäod märgade
jalakarvadeni ärevad:

Dirigent Leinatamm tuigub keset uisuplatsi,
mõliseb vahetpidamata, ülbelt ja ebaõiglaselt.
Ise ei oska üldse sõita.
Teed märkuse ja kardad põhjalikult
peksa saada. Leinatamm võtab taskust
mänguauto ja asub seda üles keerama,
öeldes, et teeb sellisel puhul alati nii.
Tunned end lapsikult, tunned end
paljastatult ja satud Kohilasse, jooksmas
kapamännikusse ja jõe äärde ja kooli koridori.
Mingi arusaamatus, mingi oht, mingi
papist karp nagu aardelaegas, mis peidab
sinule kättesaamatut, hindamatut tühjatähja,
mille kodu on su lapsepõlves...
On melanhoolne, on leinav ja pime.

On tavaline talvepäev, kui
tuleb järjekordne kõne.
Heal juhul. Tavaliselt tuleb kiri:
Kahjuks ei osutunud valituks.
Mõnemes sel kuul, ei tea...
Lugemine läks üsna ammu sassi.
Mis seal ikka.
Ootame. Midagi ikka.
Kütad tõsiselt nagu teeks tööd.
Kütad elutoa kuumaks, kuni
tunned ihus jaanipäeva.
Jood jõuluõlut, meel
on meeldivald
must.

Tuleb luule, kerge ja hõre,
et loe või pimedas.
Aga palju korruga ei ole võimalik.
Ta on püha kiri.
Niisama lihtsalt ei pääse ligi
või ehk lähed peast segi,
kui nõnda kaugele saad.
Vägi on väsinud, ladvad torkavad oma
okkalise tõe jõkke, üle jõe tõuseb lendu
keegi, kelles ära tunda venda...
Temast jäävad varjud ja sinu vägi on, sinu
vägi on väsinud.
Unetus tuleb vägisi peale.
Meel on meeldivald must.

Lased päeva peost, sest vaikust ei ole.
Mõllal üldse viimati?
Vist Kütiorus. Seal kasvab vaikus
väga kiiresti väga kõrgeks. Siin ootad
öö ära, et midagi hakkaks tulema.
Eks ta hakkab ka, aga ikka keegi hingab, keegi
hüüab, keegi sõidab mööda. Ei ole vaikust.
Tuleb hetkeks ja kohkub kiiresti kära eest
tagasi.
Kütiorus vajuvad sammud ruttu
sügavasse maapõue, kuu paistab,
seistakse täiskuusügisel, võetakse üks sõõm...
Vaid hetkeks ei ütle keegi midagi
ja juba ta tuleb.
Kasvab kiiresti ja kõrgeks.
Ei ole talle vaja palju aega.
Ja ruumi ju on.

Lähed naise vanaema sünnipäevale.
Endal enam ei ole, sellepärast. Lähed tundest,
et varsti ehk pole tedagi ja siis on kahetsus
veel raskem... Teed midagi minevikust
tasa. Nagu oleks see võimalik...
Olevikku hindad kõrgelt ja tasaselt.
Hugo istub trepi peal ja sööb mandariini.
Koos koorega. Jookseb teiste lastega.
samas jätab end kuidagi kõrvale. Kui kära
läheb liiga karedaks ja hoog ohtlikuks...
Tunned headmeelt lahjast kohvist, sest nii
saab palju juua, pikalt istuda. Üldse ei puperda.
Palju ei räägi. Vaid mõne lause. Nemad naeravad
kõvasti ja tänuhulka. Hugo ehmu trepilt üles: "Issi!"
Ja tuleb jälle oma kõikesulatava sammuga lähemale...
Autos, tagasiteel, on hirm, et juht jääb magama. See hoiab
peaaegu ärkvel. Unes näed lagunevaid teid.
Ja päevad lähevad reavaheta. Mida rohkem õhtu poole, seda kurvem
kuidagi ka. Oled hea, oled halb. Teed ainult sõnu, kui juttu
ajad. Aga tegelikult ei tee sõnu ka. Vaid kiiresti jahtuv õhk.
Unes näed lagunevaid teid.

See lööb kuidagi klaariks, kui kohtad meest,
kes võib-olla varsti sureb. See on alati ootamatu.
See mees on alati liiga noor. Ja see naeratus, see on
muidugi eriti ootamatu. Kuigi, järele mõeldes, ainuvõimalik.
Ta näitab lootust. Ta küsib kõigi ühiste tuttavate
järgi, kutsub kõiki külla. Ütleb igale väiksele poisile:
"Ma olen su isa vana sõber". Kordab ennast. Näeb
sedasama vana sõpra, surub kätt, "mul on nüüd terviseega, ah
sa tead, oled niikuinii kuulnud..." Surub veel lahkudes kätt:
"Mul on ju terviseega, ah sa tead, ma rääkisin".
Lihtne ja aus ja võib olla viimane kord.
Mis sa ikka ütled? Ütled, et pea vastu. Ja usud ka.
See on alati ootamatu. Ja alati on pärast pisut häbi,
aga olemine selgem.

Peale taliharja on valguses kevadet.
See ainult tundub nii. Sellepärast
see nii ongi. Päikeseloojangu vaatad
toas kella pealt maha - 16:03.

Hommikul loed ajalehte. Norra algkoolis
tulistamine. Belgia lastesõimes pussitamine.
Ja nii on juba palju raskem alustada luuletust.
Sest mis on luuletus? On ta kellelegi kaitseingliks?
On ta kellelegi südametunnistuseks? Kinnitub ta
üldse kusagile? Kasvab tema kookonist lohutav
lend, tiivalöögist soe embus? On ta üldse olemas?
Lamad voodis, mõtled päevale. Mis see siis oli?
Mis juhtus? Midagi ei olnud. Kõik oli kusagil mujal.
Pilvi vaatasid. Olid hallid, aga ilusad. Tulid enne
loojangut päikese eest ära. Taevas oli kollane ja roosa.
Asuurne. Kõikvõimalikke värve oli, mis kaotavad
värvi, kui nimetada. Sest need nimed ei ole õiged.
Midagi ei olnud. Luuletamisest mõtlesid. Jälle.
Mõtlesid tagasi. Oli rohkelt märke, et peaksid
teise raja valima, tagasi pöörama. Aga märke võib
lugeda mitmeti. Ja sina arvasid, et oled andekas.
Päris tõsiselt. Oli hetki. Milline õudne nali sinu arvel!

Õhtul tasub õue minna. Näeb imelikke asju.
Näeb ronka lumekuninganna muinasjutust,
kes jookseb libedal kõnniteel. Ettevaatlikult,
lühikeste sammudega, tiibadeks venitatud
varrukad kukkumiseks valmis.
Jooksmine on nii tobe. Jooksmine teeb põlved haigeks.
Eriti haige on jooksmine keset talve, külmaga,
libedaga. Hüsteeriliselt veider.
Sina võtad rahulikult. Mõtlemisele on hea
jalutamine. Aga mõtteid tuleb siis ikka talumatult
palju. Ja teadmine, et nad kaovad, et ei jää
meelde – see on ka päris jube. Jalutama peaks mõtete
lahustumiseni, terve päeva või rohkem veel, kuni ainult
sammud jäävad järele.
Sina ei jõua nii kaua. Kodule lähenedes tempo kasvab.
Vaatad kella. Spordiuudisteks ikka ei jõua.
Õösel hakkab puusaliiges häda tegema.

Ega otseselt viga ei ole midagi. Aga mõte on kogu aeg
kusagil mujal. Sööd putru, paned lapse magama...
Tema ei jää, kuulad trepil ta nuttu, ohkad, aina ohkad.
Võtad peavalurohtu. Natuke annab ikka tunda, et on
üsna kohutav valu. Aga mõte, see on ikka mujal.
Kui nüüd küsida otse, et kuidas sul läheb, siis ega ei teagi.
Sest mõte on ju kogu aeg kusagil mujal. Ei lähegi kuidagi.
Iga tobu teab, et igal pool on parem, kui kusagil...
Ilm on ka kuidagi... ei teagi... postmodernne.

Lumi ei tea kas kuhjuda või kahaneda. Langeb mööda termomeetrist, aga ei usu, mida näeb, ei usu enam loodusseadusi. See maa on kuidagi irdu ja ebakonkreetne. Nagu vari raskete pilvede all, kell pool neli pärastlõunal.

K Ü L M A K U U

Talv on käes. Peab ööpäev läbi maja kütma, et ninaots sooja saaks. Kirik on ka kiriku kombel külm. Mõttled õudusega Martin Lutherile, kes igal hommikul kaks tundi palvetas. Kolm ja neli, kui ees seisis raske päev. Kui vara pidi siis tõusma! Vanaisade kombel vara... Sinu vanaisa on kuidagi selgem ja tervem kui peale vanaema surma. Kui leinas ellu jääd, saad veel vanas eas tugevamaks. Ja vanaisa mäletab. Kuidas hobust taltsutas. Kuidas hani kukke uputas ja vanavanaisa teda rehaga päästis. Kuidas venelased neljakümne esimesel taganedes kaks suurt lõhkelaengut külaserva jätsid, traadi nende vahele. Vanavanaisa astus peaaegu peale, pool küla oleks võinud õhku lennata. Vanavanaisa läks kõrvalt ja teatas omakaitse meestele. Küla jäi. Vanaisa mäletab. Kuidas kogudusse tuli uus karjane, kes pani teda harmooniumi mängima. Kuidas võttis vanaisal hõlmast ja lasi end kaugema küla mehe juurde viia, kui kuulis, et too oli kurb ja kibe ja polnud ammu käinud. Vanaisa mäletab. Vintpüssi, mis vallamajast sõjaajal kaasa anti, kui nad poistega kaugemasse metsatukka laagrisse läksid. Vanaisa oli juba noor mees. Valvas teisi. Poisid nuiasid, et pauku teha. Aga ei tehtud seal seekord pauku. Suppi tehti. Toodi talust kruupe ja keedeti. Vanaisa mäletab. Maitset mäletab. Ja armastust. Seda õiget ja tõelist ja kestvut. Rajavat, olevat, saavat... Teil seda sõna ei kardeta. Teie ei salga.

Talveuni kannab poole üheteistkümmeni. Käid poisiga poes ja väsid hoobilt. Võitled väsimusega, poolunega, unega, raamat kirstukaanena rinnal. Elementaarosakesed poevad painajaisse. Ja kõik muu, viimaste päevade nähtud ja loetud, äärmuseni ihuline, ihalik. Tüütu ja painava eelmängu rahutu lõpp. Ärkad üles ja laenad tühimuse kujudisse kokku: *munandikoti tühjenemise hääl*.** Hunditunnil läheb uni hapraks. Vaatad, naine hingab raskelt. Nii raskelt, et võtab une tervenisti ära. Vaatad Bergmani. Lased tema destruktiivsed tegelased end kiusama. Tahad ka naist ja lapsi hüljata. Tahad ka kõigist piirangutest vabaneda. Kuid mis vabadus see on... Veel üks meelitiv meeleheide. Sama kurnav surmatõbi...

Tund murdub, maja võpatab unne. Kui laps magab, kui naine magab, kui maja on nii vaikne kui võimalik... siis tuleb mõtlema hakata. Tuleb palvetama hakata. Mitte midagi muud ei jää üle. Ema jutustas ühest mehest, kes istus ihuüksi vangikongis, kui Jumal ta kätte sai. Mees kritseldas kinni istudes kõikvõimalikud kohad täis head sõnumit. Nüüd on ta vaba. Käib nii vähe tööl, kui vähesteks vajadusteks tarvis. Ta on nõus ükskõik mis ajal ükskõik kellega tundide kaupa palvetama. Ta on elu Kristusele kaotanud. Kes paneks sellised lood kirja, kes tahaks kuulda? Maailmal on ju nii palju põnevat öelda, aina valjem on *munandikoti tühjenemise hääl*.

Nii ei tohiks vist tunda, aga oled lapsega kodus ja see masendab sind. Tundub, et ei ole midagi ängistavamalt lastelauludest. Need hullumeelsuseni paisutatud meeolukad kordused. Meeleolukad kordused. Meeleolukad. Kordused. Kordused. Kordused. Väsitad Hugo tuikumiseni, viid voodisse. Kui ärkab, lähete aknale ema ootama. Nagu sinagi ootasid lapsena, et ema tuleks poest koju. Vahel tundus, et ta ei tule enam kunagi. Mitte midagi ei ole muutunud. Poisid ootavad. Naised lasevad oodata. Ajavad esikus ja poe ukse ees juttu.

Külalised tulevad. Hirmu enam ei ole, aga ebamugavus ei kao. Peab rääkima, peab kiiresti vastama. Peab korraga mitmes kohas olema. Vaatad, et laps ei kukuks. Et laps teist last ei lööks. Püüad vesta üht iidset juttu. Veenvalt ja värskena. Ei tule välja. Ebamugavus. Kallad kohvi, pakud kooki, paned teise lapse muhule külma. Vabandad. Ei ole midagi. Ebamugavus. Kell pool kümme sulgub välisuks. Õuest poeb valge ja külm vaikus vastu. Pea hakkab valutama. Kolme ajal öösel helistab vana sõber, ütleb, et armastab sind. Ütleb, et hüppab alla. Hüvasti. Ja enam vastu ei võta. Sul hakkab külm. Aga tunnet, et ta tõesti hüppab, ei ole. Mõtled, kas nii ongi? Kas nii lihtsalt see käibki? Oled sa päriselust kuidagi irdu, et ei taju võimalikku üleminekut, lõplikku? Kül mavärinad on, aga ei tea, millest. Sõber on kaugel ka, teise riigi tagumises servas. Kellega ta seal on? Ei tea. Ajad tuttava üles. Ei, temaga mitte. Proovi, tead, sellele. Helistad. Kül mavärinad on... Kõik on korras. Sõber on leitud. Lähed teki alla. Palav. Väga palav. Nii lihtsalt. See käibki.

Lihvid, lihvid, lihvid. Midagi vajab alati lihvimist. Ja siis tuleb tolm. Tolmu tuleb palju. Seepärast peab hingamispäeva pidama. Kuigi hingamispäeva valguses võib tulla tolm kuidagi eriti eredalt esile. Kiht tundub veel paksem. Ja pinnad ikka kole konarlikud. Ja lõpliku lihvituse lootusetus saab eriti selgeks. Aga peab hingama. Jälle alustama. Sõõm jumalikku värsket õhku koos armsatega. Lihvid, lihvid, lihvid. Absurd ei ole absurd.

Kardad ennast. Kardad seda tõelist endas, mis sunnib püüdlema kõrgemale. Kardad tõelist nii väga, et vigastad end meelega. Teed midagi kurja. Mingit väikest ja kurja iseenda vastu. Et see sind alandaks. Tuimestaks. Eksitad end askeesiga, ärritad äärmustega. Intensiivne lähedus on väljakannatamatu. Nii on keelega, milles Jumal sind kõnetab... On kõnetanud. Kõhedusttekitav on see langemine. Iga kord. Oma pärisolemisse. See on hall ja hell ja pime. Pilkk on kõige selgem kukkumise pealt.

Püüad nüüd teistmoodi. Sõber helistab, leidis üürnikud, juba täna tarvis kolida. "Abi on tarvis?" küsid kiiresti. Olid selleks valmistunud, küsimuse varem välja mõelnud. Sest see ei ole tegelikult sinu moodi. Aga püüad nüüd teistmoodi. Ei oota palvet, pakud ise. Ega ei teagi ju täpselt, mida tähendab see *nüüd*. Et millal *nüüd*. Eks ta algab kogu aeg. Kui tahtmist ja jõudu on. Tähtis on ikka see teistmoodi. Ikka see ligimesearmastus. Kuigi loomulikult loodad, et tal ei lähe su abi tarvis. Läheb ikka. Saad selja märjaks. Sõber jääb sulle teene võlgu. "Ära jää. Ega ma sellepärast." Jah, ega me sellepärast. Niisama on parem. Niisama on armsam.

Võtad lõpuks julguse kokku, et helistada. Aga tema on Tartus. Ütleb veel, et "tänu meeles pidamast". Selles kõlab emalik, malbe tõredus. Nii sulle tundub, kui toru otsas kokutad. Kogud viis päeva julgust, et helistada. Et siis läbi kukkuda. Hetkeks paiskud voodile puberteediks ja mõtled, et vihkad end. Telefon heliseb. Kas? Ei, see pole tema. Võõras. Sinu poole pöördutakse palvega, kutsega. Selles kõnes oled sina keegi. Muutud hoobilt sõnaosavaks, enesekindlaks, teravmeelseks. Ja suuremeelseks. Oled nõus. Lähed projektiga kaasa, kuigi ei tea sellest midagi. Õhtul selgub, et lavastaja on mees kohvriga. Võõras. Istute, ta räägib, tunned suurt kadedust, et sina ei ole selline, kes kuus hommikul Mulgimaal rongi peale jookseb, kohver lehvimas, kolm ööd magamata, visioon silme ees klaar. Sina armastad magada. Enne lahkuminekut jutustad võõrale kohvriga mehele lühidalt oma eluloo. Sellise nagu päevale kohane: "Olen alati tahtnud teatrit teha..."

Unenäod. Tuttavad, märjad jalakarvad. Kurb varahommik. Tunned end ebamugavalt, ebakindlalt. Pole ammu laval olnud. Ei julge proovida. Ei kuule, mida sulle öeldakse. Sõnum läheb sinust mööda. Oled niivõrd keskendunud sellele, mis toimub. Mis toimub üldiselt. Siin on inimene, ta räägib, tal on hääl ja käed. Nüüd ta teeb nii. Vaatab sulle otsa. Ahjaa, sina oled ka kohal. Midagi toimub. Koolis oli täpselt samamoodi. Sa ei saanud aru, mida räägiti. Aga tunne oli täpne, olemine nii puhas, et mingi hoopis põhilisema inimestest sa omandasid. Selle, kes nad on sõnade taga. Hingamine, pilk, selle peitmine, tuju. Õppisid hästi tundma matemaatikaõpetajat, aga valemeid lahendada ei oska.

Bussis konflikt. Vanaproua ei pääse välja, noored on ukse ees, bussiuksed sulguvad otse nina all. Mutt vihastab. "Mis te passite siin?! Idioodid olete". "Mina ei ole süüdi," vastab noor tütarlaps. "Ja aina lakuvad!". Noored vist musitasid, see häirib tõesti. Pobisetakse teineteisest paari sammu kaugusel, oled sealsamas, piinlik on. Proua ei tahagi enam maha minna. Sõidab lõpuni. Kogutakse mõnusat sappi. Jälle üks nurjunud suhtlus. Keegi pole süüdi. Keegi on saalist toolid ära viinud. Ainult kaks tükki on alles. Neid toole oleks väga vaja. Hakatakse midagi asemele otsima. Seinte äärde tõstetakse diivanid. Teeme proovi. Ei tule hästi. Ainult karjute. Tekst ei ole peas, nii ei saa mängida. Saal tuleb ootamatult täis. Sul on ükskõik. Kui pihta hakkate, saad kohe aru, et jama. Midagi väga sassi ei lähe, sest midagi ei olegi. Midagi ei tekkinud.

Tuleb tuntud kirjanik ja tunnustab: "Täitsa vahva kava. Tehke teinekordki ja tehke rohkem."
Ilmselt soovib head, tunneb ametikohustust kiita. Luule esitamist peab ju igati julgustama. Või mis. Saad kohe aru, et ta valetab. Saad alati aru. Sulle pole võimalik valetada. Sul on absoluutne kuulmine. See on sul veres. Jälle üks nurjunud suhtlus. Keegi pole süüdi.

Veebruar saab läbi. Imelik kuu. Tal pole meile midagi öelda.
Veebruar on tummahammas.
Veebruar on tige külmast kange vanamutt.
Bussiüksed sulguvad.

* „Kvadratuurkanalitega autokorrelatsioonvoltmeeter“ on minu raadiotehnikatudeerinud isa diplomitöö pealkiri, mille ta kirjutas pea 40 aastat tagasi. See oli puhtalt teoreetiline töö, ideeks nõrkade signaalide töötlemine ja mõõtmine tugeva müra taustal. Mulle tundub, et see võiks olla definitsioonina kohaldatav ka luulele.

** M. Houellebecq. Elementaarosakesed.

K8 Mosh Nouveau

Armastuslugu

Vanessa tõuseb mu kõrval istuli, vaatab korraks mu poole, keerab pilgu tagasi otseks ning siis ta räägib mulle. Meretuul lehvitab riideid me kehade ümber.

„Ma usun su sinisesse kummipalli ja ka sellesse siin, ka see on sinine. Kuidas saaks teha nii, et ainult päevad läbi vaadata pilvi nagu *youtube'i*?” „Ja sina joonistaksid mu ümber keksukastid ja vahel kogemata hüppad mu varba peale. Sest kivi viskamine on täpselt see – hetk universumis. Ja tegelikult muud ei olegi vaja.”

„Sa alustad lõpust. Ja pärast seda ei ole midagi. Sul oleks vabaud alustada triibulisest valekaelkirjakust, kes on tegelikult pseudodinosauruse saba, aga see ei oleks see.”

„Sul on ikkagi õigus. Kõiges. Sest see ei ole kellegi teise maailm, mida sa lood. Peale kõigi nende, kes on olemas ja selles olemas.”

On üks rong meie ümber, mis traageldades siiski sõidab diagonaalselt. Ma tõusen põrandalt, katuseaken sulgus ja olen edasi, liivakella kompositsiooni alumine kolmnurk kukub sellest külili. Sina oled seal ja me läheme edasi kõrvuti, teel võtame kumbki käest nii paljudel trepikäsi puudel ja ka tavalistel puudlitel.

Kui ma esimest korda seda treppi nägin, siis ilmutused ja illuminaadid tundusid sama ükskõiksed ja äärmiselt tähenduslikud kui see blinkblink, mis sütitab kellaajalise äratuse. 7:30 ning „alone again” mobiilimootsardidelt. Aga sel ööl sain teada midagi muud, või oli see sel hommikul, kui poriloigud olid heleneoonsinised suhkruvatihunnikud. Aga neid asju ei peakski kohe ära tundma. Aeg ei ole lineaarne ning ainult sellepärast ta ongi aa ja ee ja gee.

Kõigest sellest mõtlen, kui ma liigun Mariega samas või kontrastses rütmis ja ta ütleb üksikuid silpe. Kõigest sellest mõtlen, kui ma liigun Mariaga samas või kontrastses rütmis ja ta ütleb üksikuid silpe. Kõigest sellest mõtlen, kui ma liigun Mariga kontrastses rütmis ja ta ütleb üksikuid silpe. Kõigest sellest mõtlen, kui ma liigun Maarjaga samas või

kontrastses rütmis ja ta ütleb üksikuid silpe. Täna näen Serenat ja nagu kellavärk, ma lähen ja „hetero harvest“. Ma ju armastan teid kõiki.

Ja siis ta ütles: „Vahet pole,“ ning ma naeratasin, küpsisenäoga, sest seda olen ma õppinud. Küpsisenägu on see, mis lahendab kõik. Teeselda – küpsisenäoga, valetada – küpsisenäoga, usaldust tekitada – küpsisenäoga. Näita mulle tüdrukut, kes ei armasta küpsiseid, ja ma teen sulle šokolaadi- või maasikanätsunägu ja pärast võlun temagi sellega ära. Need on mu eralõbud. Serenale ma rääkisin, kuidas tegelikult on: „Ma armastan sind!“

Serena ütles: „Tere.“

Ma ütlesin: „ma Armastan sind!“

Serena vaatas otsa ja ei saanud aru, siis ma ütlesin veel üks kord umbes samamoodi: „Ma ütlesin, ma armastan Sind!“

Et ta aru saaks, siis ma kirjutasin selle talle hõbedase vildikaga käe peale kah ja pärast videvikku rinna peale, kopsu kohale.

Ja siis ta ütles naerdes: „aishiteru“

ja „wo ai nii“

ja „sukio“ ja ta naeris ja naeris

ja küsis: „küpsist tahad?“

Vastasin: „Võta püksist!“

Ja ta ilme muutus, õige pisut ja ta küsis: „Miks me kunagi pipit mänginud pole?“

Läksin õue, süütasin peaaegu sigareti, aga siis ikka ei suitsetanud, puhusin hingeauruga õhku pilvi, sest keegi ei oleks näinud niikuinii, et suitsetan. Lähen trammi ja koos teiste inimestega on ka trammijuht puudu. Helistan Serenale, et kontrollida hüpoteesi.

Serena telefonis ütleb siiski: „Muši mušši!“

Mina ütlen: „Oled sa veel maailmas?“

Serena noogutab ja ma sosistan talle, et ma armastan teda igavesti.

Ta väidab, et ma meenutan talle hispaania juurtega Kanada koloniaalprantslast ja ma ei vasta midagi, sest ma tean, et see on üks nendest kordadest, kui ta üritab kohal olla, kohal olla, et kohal olla. Ko-hal-ol-laa. See võiks vabalt olla muslimi laul, selline, kus tuhat inimest põlvitab korraga, kummardab pead ja ümised veenvalt: „coaaaaaalolalaaa.“ Nii nad laulaksid, kuni enam ei laulaks. Mõned inimesed vilksatavad kohviku nurga tagant piilumas, aga nendest ei ole mul midagi, kuigi neid armastan, ja vabalt võiksime käest kinni käia, üks ühe käe otsas ja teine teise ja nendegi käte otsas võiks veel inimesi olla, keda armastan.

Ta ütles, et ma ei ootagi, et sa aru saaksid. Sa ei saa kunagi millestki aru ja see on suva, sest ma polekski oodanud seda kelleltki. „Sa ei saa ju millestki aru!! Mida sa siin teed?! Miks ma siin olen, sinuga?!!! SA EI SAA JU MILLLLL-ESTTTTT-KIIII-A-RUUUUUUUUUUU!!!!???”

Kuulasin seda koduteel veel ja veel – panin „repeat”. Kodus jõudsin esimese asjana ühe maalini ja tegin tugeva küpsisenäo pähe ja lõin peaga läbi maali ja läbi seina akna naabrite juurde. Hüüdsin neile: „Ma armastan teid!”

Panin suitsu ette, nad andsid mulle tuld, ja suitsetasin nii, et nad nägid, et suitsetan, vahepeal nad käisid mu sigaretist tuhka raputamas ja vahepeal oli see sein nagu uks ja siis pidin kaasa liikuma, kui keegi köögist tuppa tuli. Mulle pandi suhu kaks kummikommi ja siis ma ütlesin neile: „Raisk, pange mussi!”

Nad ei saanud isegi aru, et need olid vahukommid. Aga see ju ongi maailm, et keegi ei saa aru, muidu ei oleks mõtet rääkida, kui aru saadaks.

Vahukommid, ma ütlen uuesti. See on sama nagu mitte märgata, et ma hammustan krõmpskartulisse, ja kindlasti mitte prõksumaisi ning mu peas kumab: kulpkulpkulpkulp. Nagu ulp, ku, lpk, janiiedasi. Ta ütles, et pole midagi sügavat, midagi peenemat, midagi tõusvat ja müüvat kui „kulp”, eriti kui see ei ole Villeroy ja Boshhh, vaid reaalsus realismis. Aga kui nende taldrikute killud uuesti kokku panna, siis on hoopis Bille, Roy ja shhh.

Kõigest sellest mõtlen, kui seal kahe ruumi vahel ukse sees olen ja komme suus suhkruks sulatan.

Ruumi siseneb Blair.

Blair ütles, et ta naabrid on sõltuvuses. Mitte buliimikud nagu tema, aga ennastsalgavas gastronoomiahulluses, sellised uannabii ma-olen-nii-kahekümnesimesajand-teeme-kõigest-vahu-hulluses, et nende elu piirdubki sellega, mis on õiglane. ÕIGLANE asi, mida Blair võiks öelda, sest tema maailm ei piirdu sellega. Ta ütleb, et kunst on see, kunst on see ning mina ju tean. Kõik vist. Ta pigem lõpetab end, kui langeb minu tasandile ja ütleb

mina

<3

miski.

Muusika.

Muusika.

Muuuuuuuus.

Ikka.

Keegi ikka pani lõpuks mussi. Ma ütlen, ma armastan Blairi vist ja seda teist kah, kellest enne rääkisin. Blair räägib mulle ühest projektist, kus oleksime kahekesi öösel metsas, ühes telgis ja siis liiguksime samas või kontrastses rütmis ja Blair ütleks üksikuid silpe.

Vastan: „Metsas on nõiad, aga ma armastan neid ja teda kah.“

„Porr.“ ütleb S ühel hommikul ja

„porr.“ ütleb B ühel pärastlõunal ning ma ei nõustuks kummagagi iialgi, olgu see või väga vara hommikul kosmoses. Nõustumine on kolmas aste. Keegi ei taha tagasisidet. Lihtsalt endast midagi välja visata, prügikräppi vähemaks saada. Soovitan neil seda ohjeldamatult oksendada. Oksendada on uskumatult ilus.

Räägin teile Vanessast, ta on parajasti mu ees järjekorras ja ma tšekin ta äässi, see on selline nagu peab ja puhun talle juustesse, ta pöörab ümber, naeratan ja annan talle oma visiitkaardi. Ta loeb ja naeratab, enesestmõistetavalt istun temaga samasse lauda ja ta räägib, ma kuulan. Suudlen teda romantiliselt ja panen riided tagasi selga.

Ütlen: „Ma armastan sind (lõputult).“

„Tead...“ ütleb ta. Ja kaob ära, mõtleb nagu mõni muinasjututegelane, võtab aega ja mul hakkab igav, nii igav, et olen valmis kasvõi kluppi minema: „Ma armastan sind ka.“

Siim Kera

toomas

toomas vaatas korra tagasi ja kiirendas siis jooksusammu. teda jälitavad vetelpäästjad ei hoolinud karmist vihmaajast, vaid jätkasid toomase kandadel kui korralikud koduperenaised, kes ei taha joovat meest hüljata, sest lastele on parimaid saapaid ja uusi triiksärke vaja. taeval oli väike põis ja vett kallas üle mõistuse palju. linna kõige kõrgemad majad olid uppumas, vaid toomas ja vetelpäästjad silkasid sädeleva vee peal. sel hetkel polnud kellelgi mõtteski paremad saapad või triiksärgid, isegi flanell oli pehmesse unustusehõlma vajunud. kõik unistasid päästvast põuast või suurest samsungi imejast, mis imaks tolmu asemel kõik vee endasse. kellelegi ei tulnud meelde tühi kõht või ülesjäetud prill-laud. toomas seevastu lootis aga, et piimhape jääb veel mõneks tunniks neerukivide juurde malet mängima ja hobuste peale kihla vedama. ega vetelpäästjad pole papist tehtud, nad ei jäta enne, kui nad on oma tahtmise saanud. ükskõik, mida selleks ka vaja läheb. mõlemal päästjal oli peas müts, mille keskel uhkeldas suursugune logo, kus oli inglitiibade ja särava aupaistega roosa ujuja. peakate nägi välja suvalise pesapallimütsina. kui poleks teadnud, siis oleks võinud arvata, et chicago on endale uue võistkonna saanud – „vetelpäästjad.”

vetelpäästjaid oli kaks ja mõlemal jätkus võhma rohkem kui sõjas ebaausust. vasakpoolne vetelpäästja mart oli paksuke. tema välimus hiilgavat maratonivõimet ei reetnud, kuid sellest hoolimata vudis peki rappudes kogenud stajerina. mardi silmadest paistis pühalikkust, mingit seletamatut pühalikkust, kuid kogu ülejäänud keha pakatas pakaselisest kurjusest, mis ei jäta ühtegi inimhinge puutumata. ta kollakad hambad, suuremapoolne nina, konarlikud näovormid tuletasid meelde pigem jõhkardit mõnest krimisarjast. kuid mart oli kõigest vetelpäästja. jaak, kes oli vaevalt kahekümnene, kuid juba hinnatud vetelpäästja ses linnas, mille nimeks sohula, paistis välja palju sõbralikum. ta oli peenike, tõeliselt peenike, peaaegu anorektiku masti. jaagu nägu oli ilmselt mõnest reklaamtahvlist välja lõigatud. tõenäoliselt vedas ta kauni näolapiga hordide kaupa tüdrukuid koju. kuid mitte täna, sest kõik oli uppumas, välja arvatud toomas, mart ja jaak.

samal ajal, kuskil vee all, oli seitsmeaastane tiina, kopsud vett täis,

kõigest hingest otsimas võimalust lõpuks päästva päevavalguseni jõuda. tiina oli just koolitunnis korratabelit õppimas, kui taevaluugid järsku vallale päästeti. kõik ta klassikaaslased olid kuhugi kadunud. seletamatul kombel leidis tiina, et teda vesi ei loksuta ja hingamine jätkub normaalselt rada pidi edasi. sellest hoolimata tekitab võõras keskkond alati hirmu, eriti nii noores eas. ta üritas kannatamatult väljapääsu leida. vanemate järele lõhnavad pisarad sulasid üheks vihmaveega. ta kartis nutta, sest uskus, et sel juhul täidab vesi veel rohkem maailma, mida me tunneme. kuid hirm võttis temas võimust ja külm keha värises, kui ta valguse poole küünitas.

tiina ema mari ja isa mikk, kes ametilt olid ujumistreenerid, õpetasid noori suplema, olid selleks ajaks juba teispoolsusse kadunud. mari, kes alles kolmekümnendatesse jõudnud, oli omal alal hinnatud. kõik rikkad usaldasid oma võsukesed tema hoolde, sest ujumine on siiski igale inimesele vajalik oskus. täna ei päästnud see küll kedagi. surm hiilis salaja ja tabas kõiki, välja arvatud neid nelja, valusalt.

polnud imeks pandav, et toomase jaoks hakkas vaikselt raugema. joostud oli juba kilomeetreid, tunde, kuid kolm üksikut hinge silkasid ikka veel vee peal. tiina nägi kõike vee alt. ta üritas end liigutada, ujuda, karjuda, vaadata neid üksildaste silmadega, kuid keegi ei paistnud teda märkavat. tiina hakkas järjest rohkem taevasse vajuma, üllataval kombel küll alla, mitte üles. jaak küll nägi korraks seda järjest sügavamale vajuvat tüdrukut, kuid ta ei tahtnud midagi ette võtta, sest toomase kättesaamine oli kahtlemata antud hetkel prioriteet number üks. mart ei teinud väljagi, tema pühalikud silmad särasid, kuid hing oli mädanenud õun vanaema aias, mida keegi ei soovi. isegi mitte ta ise. olles nüüd tühja rattakummi moodi, jäi toomas sinna, kus vanasti seisis raekoda, seisima. kaks vetelpäästjat jõudsid talle järele ja peatusid täpselt ta nina ees. paksuke nokkis nina ja vaatas kõrvale. jaak rääkis sellise innuga nagu oleks toomase puhul tegemist tüdrukuga.

„vabandust härra, te...” alustas jaak.

kuid ta mõttelõng katkestati järsult: „mis, ma pole midagi teinud, mis õigusega te tulete mind taga ajama, rahvas uppus ja teie jälitasite mind, nagu oleks tegemist suurima riigivaenlasega, ma vannun, see väikese tüdruku kummipart, millele ma rannas kogemata peale astusin, polnud üldse suurem asi, ilmselt rootsi humanitaarabist saadud, ma tõesti väga vabandan, ma ei tahtnud, lihtsalt nii juhtus, ma olen tegelikult hea inimene,” vuristas närviline toomas.

„ei, kõik on korras,” ütles üllatunud näoga jaak ning vaatas ringi. kõik oli vett täis ja kuskil all paistsid majade tipud, mis nii kurvalt taas päikese kätte ihkasid. „te, kuidas nüüd öeldagi, jätsite lihtsalt oma rahakoti

randa. me leidsime selle liiva seest just hetk hiljem, kui te minema olite läinud. me viisime selle ülemusele, kes ütles, et meie kui vetelpäästjate kohus on see teile tagastada. me seisame alati inimeste turvalisuse eest!"

toomas muigas pisut ja ütles siis rõõmsalt, nägu silledamas kui kõik see hulk vett: „vot et nii on lood, selge, ma tänan teid, eks ma lähen nüüd siis rahulikult koju, naine juba ootab, aitäh veelkord ja vabandust, ma olen juba selline kartev inimene, mõtlesin, et äkki määrte mulle veel mõne kuriteo kaela.”

„kuidas te siis nii, härra, meie ju ei taha inimestele halba, vaid ikkagi kaitseme neid. head päeva,” ütlesid jaak ja mart korruga ning vaatasid kõrvale. kõik oli uppunud.

Märten Raidmets

Õhakk ahjuroobi ja käsitamatu oboesoologa

Mis temakesele seal enese varvaste juures nii kangesti huvi pakub, mina arvata ei oska. Minu vaatevälja täidab tema ruuduline mantlikrae ja juuksekrunn, ühtaegu väärikas ning boheemlik. Lahtiseid juuksesalke pillub tuul kord ühele, kord teisele poole kukalt, piitsutades roosakaid kõrvalesti. Küllap kahetseb ta, et kodunt lahkudes mõnd soojemat hilpu peale ei tõmmanud. Džentelmenina tunnen kohustust mantel seljast heita ja daami õlgade ümber põimida, kuid selleks peaksin relva lahti laskma. Haa, muidugi! Ma pole just raketiteadlane, kuid samas mitte täielik kretiin.

Õhtu on sume. Keerutan silmakoobastes pesitsevaid mune. Loojuv päike muudab lähedalasuvast vabrikukorstnast välja imbuva olluse mannavahusarnaseks ja paneb mu süljenäärmed tööle. Mulle meeldivad kõik roosad asjad. Kõrvalestad, mannavah... Rohkem hetkel ei meenu.

Muutun kärsituks. Kõhatan paljutähenduslikult. Üks, kaks, kolm korda. Kurk kisub karedaks. Ei midagi...

Pean tõdema, et see kõik on äärmiselt... kummaline. Ei mingit aukartust külma terase vastu. Seal ta nüüd seisab, minust napilt meetri kaugusel, ükskõikses tardumuses. Mõnel loomal, muide, on see kombeks. Alailma tarduda. Evolutsiooniline kohastumus. Sedaviisi kiskja ei näe neid ja arvab, et tegu pole saakloomaga, vaid... karvase, saakloomakujulise kivi või puuoksaga. Geniaalne! Kui sind jahivad kretiinid. Aga mina ei ole kretiin, mina ei ole kiskja, mina olen nutikate ürgpärdikute järeltulija, sünni kõike, mida pähe tuleb, liikutavat või liikumatut, hõrku või jälki, jumala eest, kasvõi eesti rahvustoite.

„Hakka liikuma!” pressin läbi hammaste, kärsitult relvatoruga lähistel paikneva paksu elupuukehi poole viibates. Kergitan paljutähenduslikult kulme. Püüan venitada näole halastamatut ja pahelist grimassi, mis mul enda arvates ka õnnestub. Kahju, et ta minu poole ei vaata.

„Vasakule, sammu-marss. Jalad kõhu alt välja, ma nõuan!”

„Vabandust, ma ei saanud kohe aru, teie diktsioon...”

„Aitab. Liigume!”

Lõpuks ometi me liigume. Tema ees, mina järel, kõige taga kirbe tuul. Tuki pean targemaks torgata otsapidi portfelli, mida hoian vasaku käega rinna vastas kui sülelast. See on üpris kurnav, ajahambast puretud toekas kandam paneb biitsepsi kipitama. Retsidivisti amet pole kergete killast, kuid milline oleks. Tõmban sügavalt hinge ja annan töotuse hakata tegelema hommikuvõimlemisega.

Jõuame hekini ja naine peatub kahtlevalt selles leiduva ahta, mustendava tühimiku ees.

„Sinna?”

„Segane olete või,” ei suuda ma oma kõrvu uskuda, „seal on narkomaanid!”

Me pöörame paremale ja kulgeme nüüd mööda siledat asfalti. See on äsja maha pandud, ontlik. Evib heaoluühiskonna lehka. Isegi jalgrataste ja jalakäijate tsoonid on eraldatud. Käin meelega vael pool. Sest selline ma olen. Taltsutamatu, metsik, situn reeglite peale. Vaba nagu preeriahunt... ee... preerias!

Kõndimine on teadupoolest neetult üksluine ja plass tegevus. Kaalun, kas vilistada lõbusat viisikest – ühtaegu igavuse peletamiseks ja „jää sulatamiseks”. Loobun sellest ideest sisetunde ajal ning surun huuled kriipsuks. Otsisin pilguga mannavahust suitsupilve, kuid asjatult. Seda pole enam, lahkuv loojanguvalgus on tal soolikad välja lasknud. Taevalaotuse serval hulbib riknenud mereandi meenutav sünge, lillakas korjus.

Midagi peaks sööma. Kuid enne töö, siis lõbu. Neiu tammub minust pisut maad eespool ja paistab emmast-kummast mainitud kohustusest vähe hoolivat. Ta kepsleb lausa kergemeelselt. Võtan pingevabast hetkest (kuritegelikus maailmas tuleb sellist harva ette) maksimumi ja lasen relval hetkeks käest pudeneda. Mu peopesa lausa nõretab higist. See voolab niredena mööda nahka ja koguneb sõrmede vahele. Kusagil portfelli seesmises küljetaskus peaks olema taskurätikuid. Leian paki, kuid see on uus, avamata. Neetud. Neid on keeruline lahti saada isegi kaht kätt kasutades. Pealegi võib liigne sahmimine ja krabistamine tekitada naises ebatervet huvi portfellis toimuva vastu.

Juba väänutabki oma peakest, justkui mööduvat tänavasilti kiigates, tegelikult aga ilmselgelt minu järel luurates. Näen killukest tema silmavalget ja see tähendab, et ta näeb mind. Olen lugenud, et naistel on laiem vaateväli. See oli mingi populaarteaduslik artikkel ürgsest eluolust. Mammutijaht, juustest tirimine, koopaseintele sodivad nolgid ja muu selline... Evolutsioon (tarduvate loomade kohta lugege eestpoolt). Praegu ta mind igatahes jõllitab. See on kindlamast kindel. Selle kõige taustal kasvab minus äratundmine, et revolvrüpara ümbert lahti laskmine oli väär samm. Tunnen endas kasvamas ärevust ja ebakindlust. Rehman suurema higi vastu portfelli neetult libedat sünteetilist polstrit maha ja asun innukalt relva otsima.

Esmalt satub sõrmede vahele suupill. See on siin alati olnud. Kord võtsin ta välja ja vaatasin toas ringi – mis oleks hea koht suupillile? Sobitasin siia-sinna... ja panin portfelli tagasi. Ise ma ei mängi, ainult paar korda olen proovinud. Pole minu jaoks. Pillimänguga juba on kord selline lugu – üks jõuab kergusega suurtele lavadele, teine treenib sõimest saati ning lõpetab külapoe trepil viinaninasid lõbustades. Ja eks ole see nii kõigea. Mõnele on antud kulbiga, mõnele lusikaga. Mõnele jalaga perse.

Plekk-karp akvarellvärvidega. Samuti tarviline asi, mida poleks aga tingimata vaja kõikjale kaasa vedada. Kohe selle kõrval ka suurem hulk erinevas suuruses pintsleid. Ei, ärge saage valesti aru. Ma ei taidle kunstivallas. Isegi rahuldava kriipsujuku visandamine on minu jaoks kättesaamatutesse kõrgustesse jääv vägitükk. Kõnealusel kunstitarbed ostsin sellepärast, et oli suur allahindlus. Mine tea, äkki kellelgi läheb neid vaja.

Taskulamp. Vähemalt viis tühja patareid. Mingi kleepuv paber. Puudritoos (mitte enda tarbeks!). Metallraamidega päikesepillid. Teadmata päritoluga võtmekimp. Kaheosaline se...

„Otse üle?”

Haaran ühe toekama pintsli varre tugevasti pihku, valmis seda relvana kasutama, kui naine midagi üritab. Märkamatuult oleme jõudnud tänavate ristumispaika.

„Loogiline, et otse üle. Taevas hoidku. Mis siin keerulist on. Kui teisiti ei kästa, läheme kogu aeg otse. Kas on selge!?”

Ta ei lausu midagi, kuid läheb otse. Silmitsen mõningase üllatusega ees laiuvat parki. Kas ma olen selles linnajaos varem käinud? Igatahes,

õhkkond on siin ülendav – kilked, rattakettide ragin, kuldses eas kodanik keerab pingil teist külge. Ülal pikeeriv linnuke ei rooja mulle pealae pihta, vaid laseb häda pieteeditundeliselt rohuliblede vahele. Ägedus lahtub, ja selle koha täidab tiiki visatud sepikuna paisuv piinlikkus. Kui kalgiks ja kibestunuks on elukoorem mind vorminud! Alles see oli, kui paljajalu heinamaal silkasin ja pesast kukkunud pääsupoja pärast kibedaid pisaraid valasin. Nüüd aga kannan kunstnahast mantlit ja toorutsen noore daamiga nagu mingi kuradi... sõiduõpetaja.

* * *

Üritan konarlikult alanud õhtut soodsamale rajale suunata: „Mul on tunne, et oleme varem kohtunud.”

Kusjuures mul tõepoolest on selline tunne.

„Hah. Väga hea *pick-up line*.”

Kui solvav. Üritan portfelli külluslike voltide vahelt relva tabada. Kõige lootustandvamaks leiuks on siiani – kassettpleier Sony aastast 1993.

„Nii et teie olete siis kriminaal?”

„Nii nad räägivad.”

„Mõrtsukmaniakk?”

„Kuidas soovite.”

„Kangialune kaabakas, kriminalistide košmaar?”

Kehitan nõutult õlgu: „Heal lapsel mitu nime.”

Naised. Aina latravad.

„Ma oleks arvanud, et sellised on pikemat kasvu.”

Vihasööst paneb oimukohad tukslema ja mu rüht paraneb tunduvalt.

„Stalin oli 165 sentimeetrit, aga tõeline türapea,” üritan end kaitsta, kuid sõnad kõlavad jõuetult ja tühjalt.

„Ja kaal? Konkurentsivõimeline oleks ehk 90 kilo ja peale. Lihastel on suur tihedus,” kalkuleerib minu seltsiline sundimatult, „aga teile ma ei pakuks küll rohkem kui 60.”

„Ma olen sitke. Kõnni ja pea suu.”

Aga seda on ilmselgelt palju palutud.

„Mina näiteks olen naise kohta päris suure kondiga ja viis aastat taekwondoga tegelenud. Isegi võistelnud olen. See oli vist eelmise aasta juun...”

Ma ei saa õigel hetkel pidama ja pörkan vastu betoonpostina seisvat temakest. Juba ongi graatsiline küünarvars aasana mu kõri ümber põimunud. Mind ujutab üle magus parfüüm ja mu selg vetrub vastu vormikaid rindu, kuid see kõik ei rõõmusta mind mitte üks raas. Ilmselt ei ole haarde eesmärgiks tappa, kuna suudan kõrist välja pressida mõned keelel kibelevad küsimused:

„Mida... p-perset, taek-kvonn..., sa... pärriselt?”

„Ei, aga ma olen sust lihtsalt tugevam.”

Vihkan südamest inimesi, kes erimeelsuste lahendamiseks igal võimalusel aina vägivalda tarvitavad. Tunnen end alandatuna ja häbistatuna. Kuid näib, et fortuuna pole mind veel päriselt hüljanud, sest raudses haardes rabeledes alistab mu kämmal sumadanipolstri varjatud keerdkäigud ning jõuab külma ja sileda revolvripärani. Viimast jõudu kokku võttes, meeled pillikeeltena pingul, põimin sõrmed päästva metalltahuka ümber ja sikutan kõigest väest. Päästik takerdub millegi taha ja kõlab summutatud mütakas. Kompan vaba käega instinktiivselt jalgu ja nendin imestusega, et pole nendesse tulistanud.

„Jumal hoidku... Issand jumal. Jumal hoidku.”

Karjumine tuleb kusagilt vasakult. Erilisi võimalusi pead pöörata mul pole, lõtk on minimaalne.

„Ei! Palun ei. Mu väikseke, mu väikseke. Jumal hoidku!”

Kui kasutasin eelpool mõisteid nagu ahastus, kibedus ja meeleheide, siis sooviksin need nüüd tagasi võtta ja enesele kurku toppida. Lubamatu oli tarvitada selliste banaalsete meelesõnade kirjeldamiseks sedavõrd vängeid määratlusi. Eales ei või noid kõrvutada ängiga, mis nüüd halvab minu aistinguid, tumestab kõik hiljutise ja suisa meelemõistuse enda.

„Jumal hoidku! Jumal hoidku! Väikseke! Jumal hoidku!”

Mind ei hoita enam kinni, kuid ma ei tee sest suuremat numbrit. Lõpuks siiski pöördun vasakule, otsekui transis.

Õövastav grimass lubab ainult aimata, milline veetlus peitub meist kümnekonna meetri kaugusel põlvitava naise näos headel päevadel. Ja milline ilu võis õnnistada kahkjat palet aastate aasta eest – ahh, võrratu! Plikalikult ülespoole kiskuv peen ja malbe nina ei taha möödunud aastatest midagi kuulda, trotsib aiva ajahammast, tedretähnid üll. Ja silmad, need diskreetsed, hallisegused pärlid, helklemas pisarais, justkui...

Hea küll, asja juurde. Riidesse mässitud tomp naise süles – heledad lokkis salgud, miniatuursed kõrvakesed. Rohkemat ruudulise kangaserva tagant tabada ei õnnestu.

Nüüd läheb asi isiklikuks:

„Sina... Sina tegid seda!”

Noogutan jõudumööda pead ja nendin masinlikult fakti.

„Mina. Mina tegin seda.”

„Lurjus. Sellised lollid naljad võiks jätta aastavahetuseks. Nõpsu on juba 12 ja tal on väga nõrk süda. Iga jumala päev söödan kröbinatega tablette.”

„Nõpsu,” kordan rusutult, „vaat millise nime...”

„Sinusugused tuleks pikaks ajaks kinni panna, aga noh, sellises riigis, nagu me elame...”

Naised. Aina latravad.

„Halloo, halloo! Ei. Ei saa oodata, siin on hädaolukord. Jah... Ei... Saatke mitu. Mitu ekipaaži, neid on kaks. Pätte on kaks. Ma kordan...”

Olen vahepeal kergendusest ulguma hakanud ja kõõksun nüüd naisolevuse najal, kelle olin äsja röövinud ning seejärel unustanud.

„Staažika retsi kohta tõinad päris vingelt,” kommenteerib too taktitundelt, „tule nüüd.”

„Kuhu,” ei saa ma sugugi aru ja nuuskan hingepõhjast varrukasse, „kuhu on minusugusel minna.”

„Kuju. Või tahad mendid ära oodata?”

Ma ei taha mente ära oodata.

* * *

Kuninglik. Ta asetab mu toolile. Sikutas jalast kingad. Paotas akna. Lükkas otsmikult higise salgu. Läitis küünla. Söötis plaadimasinale sisse plaaditäie Raveli („L'Enfant Et Les Sortileges”, kui ma ei eksi. Ei, loomulikult ma ei eksi). Isegi ase on ootamas.

Kahju sellist tappa. Silmitsen veeklaasi kõrvale asetatud väikest sinist tabletti. See paistab eksootiline ja... mitte palderjan.

„Kas palderjani mitte mitmekaupaga ei võeta?” hõikan valjult, et öeldu üle praepanni särina köögis toimetava naise kõrvu kostuks.

„See on teist sorti.”

Jah, mõistagi, teist sorti. Võtan tableti ja torkan suhu – mængult. Hihii! Lonksan vett peale. Kull-kull-kull. Poen mõnusasti puhaste linade vahele ja suigun pea momentaanselt sügavasse unne. Piisavalt sügavasse, et mitte ärgata, kui ust hingelt paisates tormavad sisse Interpoli sitapead, Lomonosovi grupeeringu sadistid, neonatsid, KGB vabakutselised rudimendid, satanistid, illuminaadid, tulnukad... kes iganes. Eit peab mind vist tõepoolest kretiiniks. Juba ta tulebki siiapoolse. Kas tekki kohendama ja tuld kustutama? Haa!

Ta ei aima, et mitte mina pole see, kellel kohe tuli ära kustutatakse. Tegutsen välgukiirusel. Kahman mõlemad voodil olevad padjad ning laudlina – topin teki alla. Vormin neist kena endakujulise kompositsiooni. Revolvri jättis ta mulle alles. Tõepoolest. Vaid tõeline kretiin hakkaks õhtusel ajal ühismajas paugutama. Kuid saab ka teisiti. Tõstan lauvalt improviseeritud enesekaitsevahendi ja ronin hääletult ukse kõrval seisvale kummutile. Kaalun eset käes. Tegu on ahjuroobiga, kuid mitte päris tavalisega. Tavalise ahjuroobi laba külge ei ole laualambi juhtmega hantlit seotud.

Sammud peatuvad ukse taga.

„Ma lähen duši alla.”

Kaalun imposantset sõjariista pihkude vahel.

„Sisse ei astugi?”

„Ei olnud plaanis.”

Sammud kaugenevad.

„Hei. Oota!”

„Jah?”

Lasen pilgul mööda tuba ringi käia. See peatub molbertile kinnitatud lõuendil.

„Mis on?”

„Ega teil selle vastu pole, kui ma korraks teie lõuendit laenan.”

Temake tüdinult: „See on sinu.”

Ei. Mul ei ole plaanis lõuendist hirmuäratavat taparelva vormida. Kavatsen tõepoolest maalikunstis kätt proovida. Teate ju isegi, kui kaua daamid el enese värskendamise üldjuhul võtab. Ahjuroobi külge kinnitatud hantliga tund aega kummutil küürutamine on nõrritav perspektiiv.

Ronin alla, asetan roobi käepärasesse paika ning tuustin portfelligi seni, kuni kõik värvid ja pintsliid on lagedale tulnud. Kirjutuslaua all lebavate väikeste, kuid püüdlike kõlarite kaudu huikab keegi prantsuse naisterahvas iseäranis armsasti, linnuhääli imiteerides. Seda võiksin ka mina teha. Mul on haruldane falsett. Millegipärast ei palu keegi mul üles astuda. Talent, totaalselt raisus, mitte esimest ega viimast korda siin päikese all. Aga milleks mõrumeelitseda paratamatuste üle. Valin alustuseks pintsli number kaks. Solgutan esmalt veeklaasis, seejärel ründan maruliselt kollast sõõri värvikarbis, kratsin selle suisa vahtu. Kuid mis edasi?

Lähendan pintsli millimeeterhaaval heledale pinnale, süda taob lärmakamalt, kõrvus kohiseb. Siis tõmban käe ära, justkui oleks see keeva rasvaga üle valatud. Langen rusutult tooli.

Mitte midagi ei tule välja. Ma tean seda ette. Lõuend särab puhtusest, irvitab mu üle. Tunnen end kui teismeline poisike voodil lesiva alasti prostituudi ees, kaalutledes, kumb häbi on suurem – loobumine või enese käpardlikkusele kinnituse saamine.

Hei. Võta end ometi kokku! Milleks iga kord lolli mängida? Kõik need fantastilised taiesed, lõputud read all-linna galeriides ja metseenide külalistetubades – kas ei tundnud sa end nende seltsis esiti sama mannetuna? Võta pintsli ja tee see kuradi pilt valmis. Härra Desmarais ei tee vahet Monet’l ja tapeedimustril, kuid tühi lõuend võib isegi temasuguses profaanis mõningaid kahtlusi tekitada.

Heidan pilgu seinu vastu naalduvale eebenipuust kellale. Loen tunde homse keskpäevani. Kas olen eales tähtajast üle läinud? Ei. Loomulikult mitte. Kuidas ma võiksin. See oleks lubamatu. Lu-ba-matu.

Ja viissada franki kuluks marjaks ära. Tõepoolest kuluks. Nii! Aitab unelemisest, tuleb tegutseda. Võtan pintsli pihku. Alguses valepidi. Värv on jõudnud juba kuivama hakata. Lobistan uuesti veeklaasis, uuesti klopimise sõõri vahetu, mis aina kenama ja puhtama tooni omandab. Ja siis – äkitselt – annab sellelt peegelduv küünlaleek mu reetinale sellise obaduse, et otsemaid kangastub mulle kõik! Jah, kuidas ma üldse võisin unustada, kahtlustele alla vanduda. Kerkin vibunööride tinisedes lõuendi kohale ja sajan noolterahena alla. Asun vedama vöõte. Lühikesi, pikki, jämedaid, ahtaid. Pealetükkivaid ja lõmitavaid. Nii lihtne see ongi. Triumf näib vältimatuna, kui...

Olen üpris kindel, et viibin ateljees üksinda, kuid ühtäkki lükatakse uks valla ja ereda valguse taustal joonistub läve kohale vannilinasse mähitud noore, imekspandavalt graatsilise tütarlapse figuur. Midagi jõledamat on raske ette kujutada. Tunnen, kuidas midagi minus õngenöörina katkeb ja inspiratsioon võimsa sulpsu saatel sogastesse sügavustesse kaob. Lähen marru.

„Kuidas te julgete! Hilisel öötunnil. Minge, katke end millegi sündsamaga. Aktid on kolmapäeviti. AINULT kolmapäeviti.”

Koperdan üle toa ja üritan ust kinni suruda, kuid naine on tugev, ilmselt saksa tõugu.

„Sa ei võtnud oma rohtu ära, eks.”

„Kao mu silmist, hoor.”

Hoor võtab mu nõu kuulda ja kaob silmist, kuid on hilja. Lootusetult hilja. Täna ei maali ma midagi. Sulgen ukse ja tõkestan selle liikumise raske kummutiga.

Rohtu võiks muidugi võtta. Haaran laualt portfelli, milles hoian oma oopiimitoosi. Loomulikult ma ei leia seda. Koban rusutult sumadani külluslike voltide vahel. Mida imelist siin ka ei leiduks. Minge maiuse pakkepaber. Tumedate klaasidega prillid. Kimp miniatuurseid, tundmatust heledast metallist võtmeid, mille otstarbe kohta puudub mul vähimigi aim. Veel – kordnikuna leiba teeniva õemehe revolver, mille too üleelisel joomingul siia unustas.

Silun rasket eset peopesaga. Mudin mõtlikult pidet. Huvitav, kas tal oleks minu heaks ühest padrunist kahju? Vaevalt, ta on ju... arusaaja inimene. Surun toru tihedalt oimukohale ja vajutan viivugi kõhklemata päästikule.

Põrguvärk! Ma poleks ealeski uskunud, et enese ajude välja laskmine kuulmisele sedamoodi haiget teeb. Pillan relva maha ja haaran paremast peapoolest. Halan heledal häälal nagu väike laps. Kuulen nüüd ainult ühest kõrvast.

Keegi taob vastu ust. Peab tõdema, et see on äärmiselt... kummaline, kuna majas ei viibi sel aastaajal peale minu hingelistki ja võõraste lähenemisest oleksid koerad aegsasti märku andnud. Ma ei saa mitte midagi aru. Heidan käpuli, et mitte tasakaalu kaotada ja siis õnnetult vastu lauaserva kukkuda. Silmitsen relva, mis lebab otse mu ees põrandalaudadel. Selle kaliiber on aukartustäratav. Siis miks olen ma ikka veel siin?

See pole ainus, mis imestama paneb. Kõikjal on muusika – ruumi täidavad jumalikult intensiivsed ja kirkad oboehelid, kuid kus on grammofon!?

Pean paremaks jääda käpuli.

Päästev punk ja mänguline odav glamuur

Triin Ploom

Triin Tasuja on Tamsalu päritolu 20-aastane luuletaja, sügisest ka Tartu Ülikooli kirjandustudeng.
Värske Rõhu raamatusarjas nägi kevadel trükivalgust tema debüütluulekogu „Provintsiluule“.
Tegu on sümpaatselt ausate ja elusate tekstidega.

Triin, ava pisut oma tekstide tausta, jutusta sellest Tamsalust, kusa oma luuletusi kirjutasid.

Kirjutasin juba põhikoolieas luuletusi, aga need tekstid, mis raamatus on, pärinevad keskkooliajast. Ma ei tundnud end koolis eriti hästi – läksin gümnaasiumi teadmata, miks ma tegelikult

sinna lähen. Samuti ei saanud ma suuremat oma koolikaaslastega läbi. Kuna olin selleks ajaks taibanud, et ei pea tingimata mõtlema nagu teised, siis ma ka käitusin vastavalt, mis põhjustas minu ja teiste vahel konflikte. Mind mõnitati üsna palju, kui ma nägin teistmoodi välja, näiteks eristusin oma riietusega. Aga mul oli sellest siis juba rohkem ükskõik

ja panin välimusele veelgi värve juurde. Tegin koolist poppi, käisin lagunenud majades kirjutamas – Tamsalus on rohkelt lagunenud maju, palju asju on pankrotti läinud, nagu vanad kanalad, baarid ja poed. Neis tühjaksjäänud majades käisin suitsetamas ja kirjutamas, suur hulk „Provintsiluule“ tekste ongi niimoodi sündinud. Mul tekkis muidugi probleeme ka sellepärast, et poppi tegin, aga mitte väga hullusti, sest koolid ei ole alati nii ranged kui nad paistavad. Ähvardati küll välja visata, aga ma lõpetasin selle kooli ära. Eriti palju sõpru mul seal ei olnud, mis ehk soodustas depressiivsete tekstide vohangut. Paljud ei mõistnud mind, lihtsam oli hukka mõista kui püüda aru saada.

Aga hiljem, kui sealt keskkonnast väljapoole kolisid, muutusid luuletused elurõõmsamaks ka?

Jah, uuemad tekstid tulid elurõõmsamad.

Kas Tartu on Tamsaluga võrreldes elutervem paik, tahavad ju inimesed tihtipeale just maale närve rahustama minna? Kas Tartus pole mõnikord häirivalt palju kiikse?

Tahavad muidugi, aga eks see sõltu inimesest. Kadrina näiteks on täitsa armas koht. Linnana on Tartu ikka äärmiselt lahe, Tartus on seda soojust, mida ma mujal nagu pole tundnud. Inimesed on mu siin hästi vastu võtnud ja mõneti see üllatab mind, sest ma pole väga midagi teinud

selleks. Tunnen end siin mõnusa

palju kiikse, aga Tartu on ideedele avatud koht, inimesed ei karda vaimustuda, ei karda erineda.

PUNK

Kirjutamine tähendab su jaoks küllap teatavat alternatiivset eneseväljendust, arvatavasti ka mässu, millel ei puudu eneseteraapiline aspekt? Millist funktsiooni luuletuste kirjutamine ennekõike täidab?

Jah, mõtete enda ees lahti kirjutamine on eneseteraapia. Kui tunded kellegi või ümbritseva suhtes mu sees kaosiks muutuvad, siis ma kirjutatan need välja. See on ennekõike enese jaoks vajalik, mitte selleks, et püüda luua kirjandust või puudutada kedagi. Seda ma sooviksin küll ka teha, aga esmajoonel tahaksin enesest paremini aru saada, olla enese ees aus. Tavaliselt kirjutatan ma ainult siis, kui olen üksik. Luuletamine on oma mõtete süsteemi-paneel. Varem vastandasin end tekstide kaudu, mässasin samavõrd ka oma välimusega eksperimenteerides, kuid endiselt on nii, et kirjutades saan olla 100% mina ise, aga elus ei saa. Elus ei leia ma käigupealt nii tabavaid sõnu kui tahaksin ja teod pole alati need, mida mõtlen. Eks niisugune ole vast ka elu ja kunsti erinevus üldisemalt.

Räägime kirjanduslikest mõjutajatest, sa enne vihjasid, et oli üks oluline ja paks raamat...

William Somerset Maughami „Inimorjusest“ läks mulle väga korda. See oli niimoodi kirjutatud, et suutsin mitmete asjaoludega samastuda, mind puudutas, kuidas ta armastust käsitles: inimlikult, raputavalt, ülendavalt. See on ajatu kirjandus, ja väga paeluv, samuti nagu Dostojevski romaanid. Kindlasti veel Bukowski! Ta luule on tume, aga seal on hästi palju hinge. Bukowski kirjutab ülbelt, isegi labaselt ja lihtsalt, aga ausalt, ning ta looming on ülimalt inspireeriv – nagu päris.

**Milliseid kohalikke eeskujusid
või paralleelmaailmu võiks
taustal vilksatamas näha?**

Fs-i luulega on sarnane tunnetuslik asi, mis selle „Inimorjusest“ raamatuga, et ma ei oska põhjendada, miks see on mulle väga tähtis, tajun selle intuiitiivselt ära. Fs-i luule puhul on isegi nii, et ma ei kirjutaks samamoodi, nagu ma kirjutan, kui ma ei oleks tema luulet lugenud. Mitte temaatiliselt, vaid pigem väljendusliku konkreetsuse mõttes kirjutaksin ehk teises registris. Mait Vaik kirjutas Metro Luminalile suurema osa tekste ja alati, kui ma neid kuulan, siis ma mõtlen, et Metro Luminal on Eesti parim bänd. Muidugi ei tasuks ka alahinnata Rainer Jancise heliloomingut – need muusika ja tekstid kokku moodustavad tohutult hea sünergia – kuid minu teada olid need Mait Vaigu luuletused juba enne olemas ja siis said nendest laulusõnad.

**Su luules on palju punk- ja
popkultuurisitaate, milline ajastu või
periood on sulle kõige lähedasem?**

Taoline võimas sünergia oli olemas näiteks ka Smithsi laulja Morrisey ja kitar-

rist Johnny Marri puhul. Kõige lähedasemad on kaheksakümnendad, ka seitsmekümnendad ja Janis Joplin, kuid rohkem ikka kaheksakümnendad. Kui ma vaatan Kino videosid ning kuulan 1980. aastate muusikat, kõige rohkem kuulangi selle kümnendi lugusid, arvan alati, et peaksin seal olema. Akvariumi dokfilmist mäletan, et Boris Grebenštšikovi naine rääkis, et kui ka pole mitte midagi, isegi kui poes ei ole süüa, jääb neile nende muusika ja see, mida nad teevad ning nad on seetõttu õnnelikud, et see neil on. Kuidagi romantiline jutt olukorras, kus kõik muu ümberringi on täielik jama. Mul on pisut ka niimoodi, et kogu aeg on mingi olemusvõitlus käinud, et suudaksin hoida oma ruumi, kus saaks elada.

Sulle meeldivad siis eeskätt pungilikud tahud kaheksakümnendates?

Mind võlub sarnane oma maailma ülesehitamine eesti pungi puhulgi: ühiskonna poolt taunitav, aga seda enam subkultuur, mida oli vaja hoida. Palju mässumeelsem kui tänapäeval olla saab, palju põnevam ka. Olen ikka tahtnud kuhugi subkultuuri kuuluda, aga mida aeg edasi, seda raskem see vist on.

Kas sa kaheksakümnendate puhul väärtustad visuaalset poolt ka? Umbes nagu Orkutisse on asutatud nostalgiale panustav stiilikommuun „Anne Veski Moskvas“?

See on ka muidugi atraktiivne minu jaoks. Kaheksakümnendate mood ja muusika läheb mulle väga peale. Võib-olla on see kuidagi alateadlik ja lapsepõlvest kaasa tulnud sümpaatia: mu vanemad oli sel ajal noored ja kuulasid diskomuusikat. Teatavat tüüpi diskot seostan lapsepõlvga, samas kui räpp ja punk lisandusid teadlikumate mõjutustena puberteedieas.

Värvilisest kunstmaterjalist kasukad ja suured lakksoengud ja sätendavate litritega pluusid mõjuvad fantaasiaküllaselt?

Jaa. Sinised laud ja rõvedad riided. Odav glamuur on väga teema minu arust.

Seetõttu, et pärssiv elitaarsuseambitsioon puudub?

Mhmh. Punk lubab kõike teha – kuulata räppi ja näha välja nagu Bonnie Tyler. Punk on kõige alus mitmes mõttes, see on üks, mis jääb kindlasti.

On sul sihtgrupp, kellele tahaksid kirjutada?

Kunagi Vennaskonnalt võeti intervjuud ja küsiti samuti, kes on teie sihtgrupp ja nemad ütlesid, et ega ei olegi sihtgruppi, ise teeme seda muusikat ja ise kodus kuulame. Olen mõelnud, et mul on kirjutamisega mingis mõttes samamoodi: ise kirjutan neid tekste ja ise loen ja kaifin neid. Tahaksin muidugi, et need jõuaksid ka kellegini. Oleks eriti lahe, kui tavalised inimesed, kes ei huvitugi väga kirjandusest, mind kuulaksid või loeksid. Taotlen lihtsalt kirjutamist, et puudutada igasuguseid inimesi. Kriitikute arvamus on minu jaoks praegu vähetahtis.

Vennaskonnal mu meelest siiski on suhteliselt selge sihtgrupp!

Aga nendeks võivad samamoodi olla kõik inimesed, sest kõik teavad seda bändi. Kunstist saab ju kunst siis, kui see puudutab kedagi – rock'n'rolli puhul mu arust saab selliseid järeldusi teha.

Sinust saab sügisest kirjandustudeng. Kas sa ei karda, et su isiklikku loovust mõnevõrra piiristab see, kui sulle hakatakse õpetama, mis on kirjanduses in?

Ma vähemalt arvan, et ei karda, loodan pigem, et saan siis paremini kirjandusest aru. Mul ei lähe praegu enam sama palju energiat lihtsalt vastandumise peale ära. Kuigi ma arvan, et haridus teeb küll targemaks, aga mitte paremaks inimeseks tingimata, suudan ehk asju veel avaramalt hoomata.

Nimeta oma luulekogust tekste, mis on sulle endale iseäranis tähtsad või teistest luuletustest enam korda lähevad?

Küllap „Kolkalapsed“ kui sealset elu kokkuvõttev tekst, ühtlasi üks raamatu positiivsemaid – selles on adrenaliini. Ja „Südametüdrukule“.

Kas inimesed vaatavad sulle Tamsalu linnakeses nüüd teistsuguste nägudega otsa pärast su „Provintsiluule“ ilmumist? Kas matemaatika õpetaja pole vastu tulnud?

Ma ükskord nägin teda poes, kuid vältisin. Käisin raamatukogus autogrammi andmas oma luulekogusse, sest raamatukogutöötaja küsis, aga ta tegi seda väga reserveeritult: „Triin, kirjuta meile allkiri...“ Olen kuulnud positiivseid kommentaare ka, kuid pisut viltu vaadatakse, sest inimesed, kes pole seda lugenudki, näivad kujundavat oma suhtumist mõne niisuguse rea järgi: „olen pärit kusagilt Lääne-Virumaa per-

seaugust“. Mis teeb selle keskkonna taas eriti väikeseks minu silmis. Tahaksin luuletades rääkida asjadest nii, nagu mina neid näen ja tajun, ilma pärssivate jõududeta.

Kui vaatame su kodukanti pisut laiemalt, siis Rakvere räpiscene subkultuurina on üks sealne helge nähtus?

„Mul on kogus ka üks tekst „Viimased paar nädalat“, kus on pisut Rakvere räpparitest juttu – minu nõ teine tagasitulek räpi juurde. Täiesti omaette ja imetlusväärne liikumine – nad on väga patriootlikud Rakvere suhtes. Näiteks Öökülm ja Def Räädu on räpipundid, mida peaks kindlasti mainima ja Lord on väga andekas tüüp. Muidugi Põhjamaade Hirm ka, aga ta pole Rakverest. Rāpis on hästi šeff loomulikuna mõjuv riim, ärapanev, pungilik ja mässav, samuti *attitude*, mis ei püüa kramplikult meeldida, pigem saadab perse, kui ei meeldi.

PÕHJAMAADE
HIRM

Nii et räpi puhul sisu vormi tõttu ei kannata?

Jah. Räpp huvitab mind rohkem kui kaasaegne kirjandus, sest ta on elulähedasem. Tal pole niivõrd pistmist „kultuuri mahtumisega”, vaid ta on kultuur omaette. Nad on muusikud, samas poeedid ka.

Ütled, et oled alati tahtnud kuhugi subkultuuri kuuluda, kuid kas ka mõnda kirjandusrühmitusse – kui õnnestub tekitada see paljukiidetud sünergia?

Rühmitus on ideena väga hea, kuid selleks, et koos mõjuda, peab olema rühmasisene energia, loomulikult on mõjusam tulla grupiga kui üksinda. Kuhugi kuuluda lihtsalt kuulumise pärast on küll täielik jama mu arust. Sünergia peab kindlasti olema jah, mitte nii, et enne on tahe ja sisu tekib „töö käigus”. „Siuru” oli väga elus rühmitus mu arust, nagu kirjanduslik pere – kui selline kooslus saab olemas olla. See on ka mingis mõttes nagu bänditegemine.

Kui sa ei luuletaks, siis arvatavasti teeksid bändi, eneseväljendusviisina on see ju ligitõmbav?

Võib-olla, kui ma oleksin näiteks Tartus üles kasvanud või Rakveres kasvõi. Ma arvan, et millegi loominguilisega tegeleks ikka, olen ka tantsinud ja klaverit mänginud ja maalinud natuke. Igal juhul olen kogu aeg otsinud midagi, mille kaudu end väljendada. Kirjutamine on kõige rohkem iseenesestmõistetavalt tulnud, keegi pole mind suunanud selle juurde.

Triin Tasuja
"Provintsiluule"
Värske Raamat, 2009/6

Depressiivsed eesti provintsid: punk ja dekadents

Carolina Pihelgas

*Iga provints on omamoodi Tšernobõl
aga võib-olla olen mina tuumaelektrijaam
mille plahvatamistöenäosus on kohast sõltumatu (lk 5)*

Triin Tasuja debüütluulekogu „Provintsiluule” on kuues raamat Värske Rõhu raamatusarjast Värske Raamat ning jätkab andekate debütantide jada ülbelt, enesekeskselt ja kindlalt. Tamsalust pärit Tasuja kirjutab noore inimese ängist, pidudest, armumistest, koolist ja kodust, mõistmatusest, mässust, muusikast, noorusest, püüdest välja pääseda, saada minema provintsist ning eelkõige iseolemise tahtest.

Provintsiks on Tamsalu, koht kusagil Tartu ja Tallinna vahel ja kui seal rongipeatust poleks, ei teaks me isegi seda, kus see asub.

Provints – mis kõlab küll vähem romantiliselt kui väikelinn, kuid see-eest realistlikumalt – on, nagu raamatu pealkirigi viitab, Tasuja debüütliku lähtepunkt. *Siit ma olengi pärit / kus majad on jäänud tühjaks / põlenuks, elektrituks, kulunuks / ja aknad lüüakse katki* (lk 6). Provintsinoores aina ootavad ja ootavad, et (kesk)kool saaks läbi, et sellest kuradi mahajäetud kohast lõpuks minema saada. Reaalsus? On küll. Provints, mis Tasuja luules on betoonse alatooniga kohal isegi siis, kui seda otseselt ei mainita, on omamoodi erandlik keskkond, sest luuletatakse ju ikka enamasti kas loodusest, linnast või maaelust

ja seepärast tundubki väikelinna luule uudsena.

Kui tallinlased arvavad, et Tallinn ongi Eesti, siis Tasuja väidab, et provintsid ongi Eesti, kus iga üheksas on ehitaja. Tekitab masendust? Tekitab jah. Masendust aitab tuimestada alkohol, aitab leevendada, aitab ellu jääda, sest kõigil on ükskõik, kedagi ei koti, keegi ei hooli. Puberteetlik siiras äng, mina-valulik maailmapilt on luuletustes, mida teismelised kirjutavad, alati olemas ja ka Tasuja pole erand, aga see õnnestub tal ilma suurema halata ja väljapeetult pungselt. *Meis settinud punk / ei kaota eal oma kohta ega tähendust / kui me ka pea kahekümnestena / sukkadega ja meigituna ringi traavime / ning oma robustse avameelsuse / ja hämara huumoriga liiga lärmakalt / linnatänavaid vallutame* (lk 18), manifesteerib Tasuja. Punk on vastandumine ülejäänud ühiskonnale ja korrale, punk on lahe. Samuti on see vastandumine normaalsusele, mis võrdub igavusega ja etteantud valikutega. Töö ja kool ei ole väärtused iseeneses ja Tasuja kirjutab, et *ma ei hakka end enam isegi õigustama / mul pole aimugi / kas ma elus üldse millegagi hakkama saan* (lk 14). Kuigi juba selle mitteõigustamisega on õigustus olemas, kumab tervest kogust teismeliselikku mul-on-pohhui suhtumist, millest kasvab välja luulekogu dekadentlik hõng.

Peaaegu kõik luuletused on „Provintsiluules” mina-kesksed ja isiklikud. Ühelt poolt kohtame punk-*bitchi* ja *saikochicki*, kes *hakkab vales kohas hüsteeriliselt / nutma või naerma või karjuma / veristab oma randmeid / ja lõhub asju* (lk 45). Teiselt poolt on aimata mina, kes pole harjunud end ilusaks pidama, kes otsib lihtsalt lähedust, mida on ümbritsevas niivõrd vähe ja kes tegelikult ikkagi üritab olla... hea. Selline inimlikum taust on selles raamatus oluline ja vajalik, sest nii ei jää autorist külm ja liiga ülbe mulje, mis muidu võiks juhtuda. Raamatut tasakaalustabki Tasuja õrn armumiseluule: *sel õhtul / kui mina olin sinusse armunud // tahtsin ainult su vastas magada / su krussis juuksed mu padjal / su süüdimatu keha ja loomus / mu linade vahel* (lk 35). Ning teistsuguse lähedusevajaduse võib leida

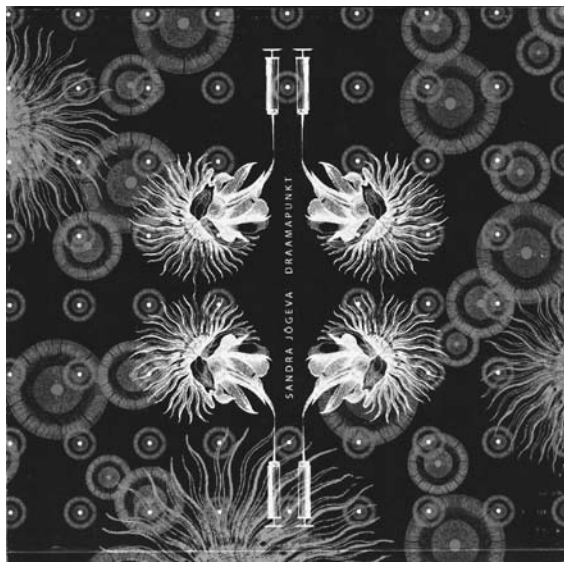
kõrvalleheküljelt, mis peegeldab pigem suurekskasvamise vaevu: *Kui ema näekski seda / ja küsiks mis viga / siis poleks see sama mis vanasti / ma ei mahu talle enam sülle* (lk 34). Nii nagu keegi ei märka seda hetke, mil saadakse vanaks, on raske märgata seda, mil saadakse täiskasvanuks. Millal see juhtus, kui sa enam oma ema sülle ei mahtunud? Suurekskasvamise küsimuse juures on autorile oluline oma hingelise ja kehalise tasakaalu otsimine, mis jätab suure tühja ruumi hinges kahtlusteks, sest pidepunktid pole veel päriselt tugevad. *Mulle ei ole tundunud alastiolek / mujal kui sõnades / veel kunagi mugav / see on ehk mõnelegi naeruväärne kuidas / iseenda hinge ja keha üheksõlemises on / võimalik kahelda* (lk 36). Võrreldes täiskasvanuliku kindla maailmapildi ja -tajumisega on taoline kõikumus siiram ja elulähedasem ning otsimine viib autorit läbi erinevate eluspektrite. Samas on see puberteediline kõikumine minale ka häiriv: *kuigi mu hinge ja keha puhul / see pigem häirib mind sest / nad vajavad kogu aeg eri asju* (lk 26).

Aga ikkagi on võimsam pool Tasujast heas mõttes ülbe: *lakin küüned roosaks / näen välja nagu vene lits / kui vähegi tahan / ja ükski ahv ei ütle / mis on äge / mis ei ole*. Selles suhtes on Tasuja siiski kraad kangem Andra Teedest, kellega teda ajakirjanduses kõrvutatud – Tasujat on nimetatud lausa Teede „kurjaks teisikuks” (EPL 16.05.2009). Mina kõrvutaksin Triini Tasujat pigem ühe teise väljapaistvalt ekspressiivse mina-keskse poeedi Andrus Kasemaaga. Kuigi nad kirjutavad üsna erinevatel teemadel, on neil mõlemal oma eriline kohapoeetika (provintsi ja Poedirahu) ning nende luule on äärmiselt isiklik ja jõuline. Võimalikud paralleelid võiksid olla ka noore Jürgen Roostega.

Erinevate vihjete ja otseütlemistena on käesolevas luulekogus pidevalt kohal muusika. Tasuja on muusikat lausa oma pereks nimetanud, keda *kannan lugudena pleieris* (lk 31). On Lou Reed, kellega ta istub raudteerööbastel, on Metro Luminal ja Vennaskond, kes on ilmselt iga intelligentsema teismelise mõödapääsmatu taustamuusika. On Rakvere räpparid, indi ja

Smiths, on muusika, mille järgi tantsitakse pidudel, mis vibreerib läbi kehade ja elude. Mõnikord polegi midagi rohkem vaja, ainult muusikat ja piisab isegi pleierist või makiraginast köögis. Muusika ütleb ära mõned olulisemad read, mis muidu võiksid kurku kinni jääda. *Meie noorus kimab ossilikult mööda metsavahelisi kruusateid / vana bearmiga / makis mängimas 90ndate vikerkaaredisko, sest / meiega sealpool vikerkaart sünnib ime* (lk 24). Imede võimalikkus, isegi kui seda ütlevad välja vaid laulusõnad, on õhkõrn lootus pääsemisele, vaevu tuntav, aga olemas.

Arvan, et Triin Tasuja „Provintsiluule“ on kahtlemata üks selle aasta tugevamaid debüüte. Isegi kui Tasuja luule on kohati naiivne, on selles jõulisust ja otseütlemist ja ka lausa vihasust: *Ma olen blond sinisilmne naiivitar / tulge ja / pange mind elus pettuma / olen juba paar korda molli saanud / küll aga / ikka veel ei saa aru / et suu tuleb kinni hoida / tunded enda sees / raisk* (lk 60). Raamatut illustreerivad fotod Triinust, mis viitavad kogu raamatu mina-kesksusele ja pungile, ning mis üldjoones sobivad hästi. Nooruslik vabaduse ihkamine ja mäss, mis vaheldub ängide ja hirmudega, on pidevalt kohal ja aktuaalsed. Õnneks on aga kõigest võimalik üle saada pohhuismi, kange alkoholi ja pleieriga. Ja kuigi varjatumaid mõtteid jääb selles luulekogus pisut väheks, on tegu väga tähelepanuväärse ja ausa ning oma olemuselt üldsegi mitte provintsliku raamatuga.

Sandra Jõgeva
„Draamapunkt”
Võluri Tagasitulek, 2008

Traumahüüumärk

Mikk Pärnits

Eesti kultuur ja kogu mõttekas kunst on laulupidu, regivärss ja rahvariided – kõik see, mis vastandub mingile valitsenud võimule (saksadele, venkudele) ja rõhutab meie isepärasust. Midagi sellist võiks Internetis ilmunud ja televiisoris esitatud vaimuvälgatuste põhjal välja lugeda rahva arvamuse kohta selles küsimuses. Ülikoolis saavad lõpudiplomeid villaste kampsunitega Tartu filosoofid ja rahvapärимuse uurijad, kes lindustavad maakülade vanamuttide heietusi ja mälestusi. Ka seda kultuuri talutakse veel kuidagi. Ja siis on veel olemas see “teine kultuur”, mis viimasel ajal hakanud paljusid lolle tagajalgadele ajama. Moodsa kunsti rahastamine ja selle “otstarbekus” on teemaks iga targa inimese suus.

Kes näeb kunstniku hinge ja kas tal selline püha imevigur üldse on? Kas Marsil on elu? Kuhu kaob süli, kui me püsti tõuseme?

Moodne kunst (kasutades seda abstraktse terminina) võib paljudel pea sassi ajada, aga mis siis? Ega mina sellest ka midagi tea. Kunst on mulle võõras ja veider nähtus, nagu paneelmaja kõrvalkorterisse kolinud vaikne, imelikult lõhnav hiinlane. Püüan kuidagi Jõgeva raamatu juurde jõuda, aga ei tea, kas jõuangi...

Jah, see on raamat ning jah, ma laenutasin selle puhtalt kaane järgi. Kujundus on kirev, kergelt lasteraamatulik. Teos koosneb kaheksateistkümnest päeviku laadis sissekandest, mis pole ilukirjandus, aga samas ka mitte autobiograafia. On, nagu on. Konkreetselt midagi fantastilist või murrangulist siin pole, aga sellega pole arvustus veel lõppenud. Minu jaoks, kes peab end inimeseks, kellele “moodne kunst” on alati jäänud mingiks veidraks nähtuseks, pakub teos võimalust muundada see

"igapäevakunstiks" – teos toob kunsti juurde kuuluva "moodsa" hoopis igapäevasesse (tavalisesse) valgusesse. Arvatavasti polnud autori taotluseks "turustada" või reklaamida *performance*'it kui kunstielamuse edasiandmise meediumit, mis peaks müüma või trendiks muutuma. Nagu selgub teosest, on kunstniku tegevus finantsilise külje pealt tänamatu töö ja muudab allpool vaesuspiiri virelemise professionaalseks hobiks. Igasugused Soomes ehitajatenähtavate poiste ja ööklubides kappavate tüdrukute öiste hirmuunenähtude allikad sellest, kuidas kirjanikud, maalijad ja muud "kulturnikud" tuusikute saatel Bahamal taime otsast banaane nopivad, tutika läppariga pornot vahivad ja niisama lihtrahva üle peenikest naeru peavad, peaksid saama lõmastatud, nagu lootus Venemaale normaalset presidenti saada.

Peamine väärtus, mida mina selles teoses näen, on kunstist võõrandunud inimese lähendamine kunstniku igapäevaelule ja tema tegemistele, mis siis, et see kõlas nüüd ülelihtsustatult. Sest olgu raamat sisulises plaanis ükskõik kui taotluslikult sügav või siis labanegi, vajab tänapäeva lugeja siiski lihtsustatud ideed/kokkuvõtet/sünopsist. Täiskasvanud inimese tähelepanuvõime ei suuda keskenduda ühele teemakäsitlusele kauemaks kui (max) kümme sekundit, ilma et ta nagu vaimne Kakuke suvalist mõtterada pidi allamäge veerema ei hakkaks. Võib-olla jääb seepärast inimestele moodne kunst arusaamatuks ja äkki ka see raamat.

Kõik inimesed on hullud ja kui mõni eksemplar neist leiab ebatarviliku viisi, kuidas end loominguliselt väljendada, saab temast kunstnik. Iga õõ on täiskuu ja hõbekuule pole enam ammu kuskilt saada. Jõgeva liigub läbi erinevate juhtumite ja lõdva narratiiviga kokku põimitud sündmuste muljeid talletava olendina ringi maailmas, mis on närviline, kurnav, huvitav (antropoloogilisest vaatenurgast) ning kirev nagu raamatu kaanekujunduski.

Raamat sai loetud ühe õhtuga, kirjutamisstiil meenutab tempo mõttes Bukowski "otse elust võetud" vabalt ja selgelt voolavat narratiivi.

Nüüd järele mõeldes meenutavad ka paljud teoses ettejuhtuvad tegelased bukowskilikke tegelaskujusid. Aga ega kõik see vee ja leiva peal elamine, tänamatu publiku sajatuste alla sattumine ja piiripealne alkoholism lillepidu pole – kõige selle keskel elamine kulutaks isegi Fidel Castro närvid viimseni läbi. Üheks huvitavamaks, kuigi otseselt mitte rõhutatud teemaks on autoripoolsed mõtteväljatused erinevatel filosoofilistel, popkultuurilistel ja teaduslikel näidel, mis ülepaistatud egode ja pidevat puberteeti läbielavate kunstnike seas päästvaks ölekõrreks saada võib. Need on pigem sisemised kommentaarid, mitte rõhutatud "intelligentsi" demonstreerimine...

Võib-olla teeb lugemise lodusaks ka see, et Jõgeva pole šaakalikaarja meenutavas kunstnike seltskonnas ise veel piisavalt loomastunud ja kaotanud perspektiivi või võimet seda kõike väljastpoolt näha. Samas ei ole ta arvatavasti ainus tavalugejale "normaalsena" tunduv kunstnik kogu riigis (aga siiski kirjutas just Jõgeva selle raamatu, mitte keegi teine), kuid "kunstnikuelu tutvustamise" plaanis tähtsaim. Lugejal võib tekkida reaktsioon *a là* "miks ta seda kõike teeb?" Miks on vaja ringi reisida, töötada koos tihti Lego klotsidest kokkupandud närvikavaga inimestega, jääda tihti rahadega miinusesse ja sattuda ületöötamisest psühhhoosi higistesse kättesse?

"Draamapunkti" tugevaim külg suuremas, kunstilises plaanis tundub olevat selles, et see vähendab vahet publiku ja esineja, subjekti ja objekti, vaateleja ja vaadeldava vahel ja tõstatab küsimusi, kes keda tegelikult vaatab ja kas kunst on üldse mingi kogemus, mida esitletakse/vahendatakse kindlas kohas ja kindlal ajal kindlale publikule. Olla kunsti "inimlikustaja" ja seda niiöelda loogiliseks tõlkida pole muidugi absoluutselt mugav positsioon. Jumal teab, mida (või kas) autor selle raamatuga tegelikult mõtles või kui palju ma suutsin tema kontseptsiooni moonutada. Vabalt tõlgendamiseks jätab Jõgeva muidugi palju ruumi ega suru mingeid vaateid või "kultuuri" peale, seda ei pea keegi kartma.

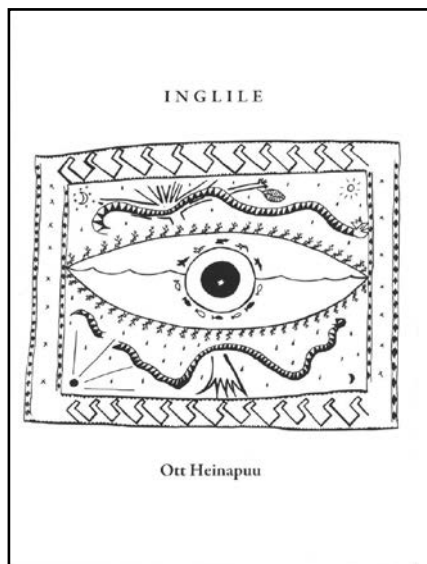
Lõbus oli lugeda. Sest hakkas kergem tunne, et pole ise kunstnik ja ei pea selliste

inimestega eriti kokku puutuma. Sarnaselt aeglustame autoõnnetusest möödudes kiirust ja püüame kaugest ja turvalisest varjupaigast toda sündmust oma kogu jubeduses silmitseda enne, kui me sellest õudsest asjast eemalduda oleme jõudnud. Autori võime oma elu ja seega ka teda ümbritsevat eemalt ja (võimalikult) objektiivselt näha lisab sellele kõigele veel lisadimensiooni juurde ning lugejal ei tohiks tekkida tunne, et juhitakse mingit looliini pidi pidevalt edasi autori poolt ette loodud lahenduseni või moraallitseva õppetunnini. Kerge alastuse element saadab moodsa kunsti töid ja see raamat pole ka mingi erand.

Kui ehitaja kirjutab raamatu sellest, kuidas suvel müüri ladus, pole see ehitamise pikendus. Sandra Jõgeva kirjutab raamatu oma elu aspektidest/tööst/kunstist (vahet pole) ning see tekitab tunde, nagu kestaksid need esinemised, *performance*'id ja loovteod edasi – see on tema kunsti pikendus, ükskõik kui jubedalt see reaalsuses kõlada ei võiks.

Selline päevikuvormis looming võib vahel kergelt häirida oma sekka sadavate filosoferimiste ja eluliste heietamistega (mis võib vastavalt lugeja loomusele talle kas meeldida või teda veidike häirida), aga need käivad ilmselt asja juurde. Kõik "Draamapunktis" äratoodu ilmselt ka juhtus, autor pole fiktiivne või varjunime kasutav isik ning seal esinevad inimesed on oma olemuselt nii alasti ja argipäevaseks maalitud, et halastuse mõttes (ja potentsiaalsete kohtussekaebamiste ennetamiseks) on nad esindatud initsiaalidega. Sarnaseid jooni võiks tuua Mihkel Raua ja Wiedemanni "Maagide kooliga" (soovitan viimast soojalt), kuid õnneks ei tundu Jõgeva elu veel nii lõpusirgel olevat, et see ta viimaseks teoseks jääks. Kui kahe eelpool mainitud härrasmehe elu on sirgele joonele jõudnud ning neist korralikud ja vastuvõetavad ühiskonna liikmed saanud on, siis Jõgevast mitte.

Ta on endiselt kunstnik ja "Draamapunkt" on loodetavasti paber kandjal vaid esmanäituseks.

Ott Heinapuu
„Inglile”
Võluri Tagasitulek, 2009

Elo-Mall Toomet
„Nagu ei kusagil mujal”
Võluri Tagasitulek, 2008

Kodu südames ja tares

Katrin Parbus

Lugeses paralleelselt Elo-Mall Toometi luulekogu „Nagu ei kusagil mujal” ja Ott Heinapuu kogu „Inglile”, võib erisuste kõrval märgata ka kujundite kattumist. Toomet ja Heinapuu juhivad lugeja oma luuletuste lähteile – koju. Erinevus seisneb aga selles, et kodu tuleks Heinapuul mõista laiemas tähenduses soome-ugri luulemaastike lahtirullumise kaudu, samas kui Toomet kirjutab kodust kitsamas tähenduses – avab kodumaja ukse.

Luuletajad loovad kodu kuvandit erinevate ruuminägemuste abil – koduna saab käsitleda suures ja turvalises linnas asuvat maja, mille *uksed on lahti*, nagu kirjutab Elo-Mall Toomet. Kodu poole osutab Ott Heinapuu sõnade suund: *tahan raputada oma saapailt / seitsme maa ja linna tolmu / et vaadata nendesse silmadesse ja tahan pühkida oma juustest / seitsme ilma tuuled / et põimida Su patsidesse / kolme kulli sulgi*. Heinapuu luuleilma kodu näib sarnanevat Puškini tõlgendusviisiga kodust kui ajas kestvatest põlvkondadest, nende sünni- ja

surmapaikadest, rahvapärandi hoidmisest. Ajaliselt on luuletajad kodu käsitlenud mitmest dimensioonist lähtuvalt – kodus on midagi ürgset, nii nagu Heinapuu soome-ugrilaste pärimusest inspireeritud maastikud ja metsloomad ning Toometi tulel küpsev liha ja täidetud kapad, ühtlasi on kodu kaasajas, nüüd ja praegu, nagu ütleb Heinapuu: *tantsides üksi mööda tühja linna / kivist tänavaid*. Linnast ja selles toimuvast luuletab ka Toomet. Kodu, nagu seda kujutavad oma luuletustes Toomet ja Heinapuu, ei peagi olema üks-üheselt määratletav ala aeग्रuumis, vaid on pigem luuletaja hingeehitis. Nii pole ka Toometi koduleel valmiv liha ja kappades leiduv keelekaste sugugi poest ostetav lihakantsakas ja joogipoolis, vaid tähendab eeskätt midagi sellist nagu kodusest ja võorast kirjutava Hölderlini leib ja vein. Kontekstist väljarebituna tunduksid õlu ja liha profaansed, peaaegu labasedki, kuid Elo-Mall Toometi kojujõudmine luuletuses annab neile teistsuguse staatuse, hinge kosutava arhetüüpse kujundi vormi.

Kodu kujundi läbi omandab tähenduse võoras, ala, kus luuletajad rändavad. Elo-Mall Toometi luuletuses pääsevad hundid luuletaja kaudu suurtesse ja turvalistesse linnadesse. Hunt on ammust aega tuntud kui võõra ja ohtliku sümbol – "kuri hunt", küllap ka Toometi luuletustes sellest samast tõust elukas, kes kitsetalledel, vanaemadel ja Punamütsikestel hea maitsta laseb. Mäng ohtlikuga köidab luuletajat hoolimata väljavaatetest huntide kihvadest haavata saada. Poetessi mina-kuju suitsetab kuskil keldribaari nurgas ja tema sigareti suitsust ning viinaklaasist joodud sõõmudest lipsavad hundid läbi avatud baariukse linna peale lippama. Ott Heinapuu inglil on tulles kaasas *libahundi hambust / võetud väits*. Nagu näeme, pole Heinapuul seda oma ja võõra kokkupõrget-vastandust, mis Toometil. Kui libahundile noa otsast leiba pakkuda, võib libardist saada pärisnimene, kodune ja turvaline. Terava opositsiooni puudumine koduse ja võõra vahel ei tähenda ometi nendevahelise erinevuse puudumist. Rännuteel ei kohkuta koguni karu põlevaist silmist, kuid peetakse vajalikuks neid märkida kui midagi, milles *ikkagi* paistab tuttav nimi:

kesk karude-sute põlevaid silmi / millest ikkagi loen Sinu nime / taevapeegli varjudes. Heinapuu on kõikjal põues tema luuletuste adressaat – ingel. Selle inglil silmis vilgub talle olnu: *Sinu silmade taevas / näen / oma kadunud kirikinnast ja nendesse silmadesse / kus särab seesama säde / mille kirgedest kord / taoti tähed taevasse*. Nii vaatab sealt silmist vastu ka tulev: *selle kire kildudest / pääsevad / päevatyttred päikesekiired / äratama poolsurnuid / uuele elule*.

Näib, et mõtteliselt jaguneb Ott Heinapuu kogu kolme teineteisele järgnevasse ajalisse jaotusse: esmalt vaade minevikku, siis tulevikku ja lõpuks käesolevasse. Kõiki dimensioone seob taaslooval, isegi igavikulisel moel inglil silmade pilk, tema ennemini aimatav kui käegakatsutav kohalolu. Juhtubki see, et luuletaja jääb oleviku käesolevuses üksi: *tantsides yksi / mööda halja heina ja tantsides yksi / mööda tulemata vikerkaarte*. Ott Heinapuu luuletuste rütmis sisaldub meie rahvaluulele iseloomuliku joonena palju kordusi, millel on lugejale lummas ja sugestiivne mõju. Samuti meeldib Heinapuule kasutada alliteratsiooni: *kuu kuljuste kõlades / päeva pärliste mängides / taevaste tantsides*, kuid hoolikalt rakendatuna ei muutu see ta käes tüütuks vormivõtteks. Heinapuu luuledebüüdi rikas keel ja mõõdutundega rahvapärimestest kantud stiil väärivad kahtlemata kiidusõnu. Kui tahta nüüd midagi ette heita, siis vahest seda, et paiguti kipuvad kordused lummamise asemel luuletust hõredamaks muutma – luulekogu alguses algab umbes kümme luuletust reaga *Sinu silmade taevas*. Selle kujundi väljendusjõudu ei suudeta aga alati täiel määral ära kasutada.

Kui Ott Heinapuu loodud kujundid on omanäolised ja sageli rahvaluulest kantud, siis Elo-Mall Toomet näib oma luuleilmas ringi kobavat. Aeg-ajalt õnnestub tal leida mõtet ja tunnet turgutavaid pilte: *Kunagi peksis veri / nüüd peksab seinakell* või *Ma näen valgust varjude kaudu*, kuid teisel jääb luuletus kulunud võrdluste võrku: *Mul nagu sibulal on sügavamaid kihte, Jääda kahvatuna nagu kaduv kuu*. Paremalt juhul võib lugeja neis

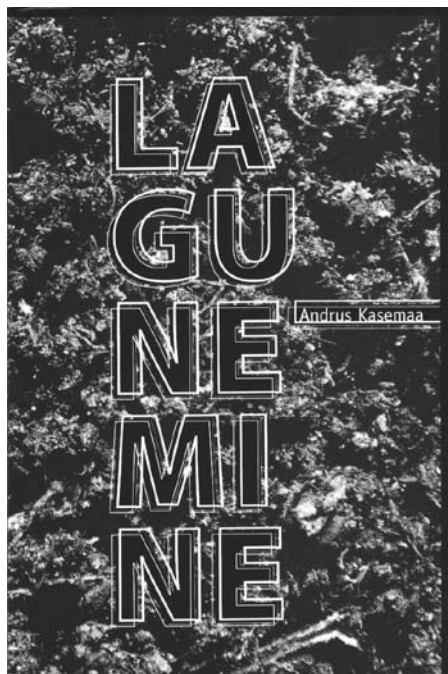
kohtades tabada vormivõttena epigoonlust, halvemal juhul hoopis ära tüdineda. Kuid enne tüdinemist peaks siiski nägema ja tundma, kui aus on Elo-Mall Toomet oma luules. Vaevalt küll on ta tegelikult üritanud kedagi jäljendada või korrata, ta on kirja pannud omaenda tunnete voolu sellises keeles, nagu see parasjagu voolab. Ei midagi kunstlikku, ei midagi ponnistatut: *Ei ole mängu mis mind oleks suutnud kõita / Sest mänge võites ainult kaotan iseend /--/ Ma kardan maske mind ei ole niigi näha*. Pole üritatud raiuda harjumuslikust kuhugi fantaasia piirimaile, valdab üks enamasti otsesõnu vahendatud läbitundmine: armastuse, olemasolu ja neist kahest tuleneva valu ja lootuse sügav tundmine. Heinapuu seevastu on lasknud (ausust kaotamata) oma kujutlusvõimel ilusa kõrge kaarega läbi luuletraditsiooni lennata, mis võimaldab tema luulekeelt tõlgendada mitmekihilisema protsessina kui Toometi puhul. Ometi on Heinapuu rahvapärilisest kirjatud maastikel olemas needsamad põhilised nähtused – armastus, olemisviiside avanemine, omajagu üksindust ja lootust.

Nii Heinapuu kui ka Toomet pakuvad oma kogudes toredaid üllatusi iseäranis õnnestunud mõtte- ja tundeväljendustega. Nõnda seisab ühes Heinapuu luuletuses: *kuulda karu käppade jälgi*. Erinevalt sisalikust, kes kõnnib kivil, jätab karu metsa alla jälgi küll, kuid iseasi on nende kuulmine. Siin on kindlasti tegu sellise kohaga Heinapuu müütilis-muinasjutulises luuleilmas, kus lugejale antakse võti sellesse maailma, aga päris täpselt ei öelda, kus on uks. Võlutud lugeja saab nüüd järgmistes luuletustes alustada sissepääsu otsinguid. Toomet kirjutab seinakella kohta: *Tal on kurjad osutid / Nad naeravad minu üle / Ükskõik mis nägu ma teen*. Siin on tabatud aja omadus mitte välja teha neist, kes tema kulgemise kiiruse või aegluse pärast kannatama peavad, tiksuvate kellaosutite halastamatut irvet on ilmselt nii mõnigi omal nahal tunda saanud: *Ja nende naer teel mittekuhugi / On ainus mida ma veel kunagi kuulda saan*.

Borges ütles, et aeg on aine, millest ta on tehtud. Aeg oma halastamatus või mõnikord

armulikus möödumises on luuletaja jaoks möödapääsmatu horisont: *Ma ei jõua / Läbi varakevade ja suve / Läbi hilissügise ja talve / Läbi turvalise pimeduse / Sooja / Enam tulla*, kirjutab Toomet. Tsüklikiline ajakäsitlus laseb end paista Heinapuu luuletusest: *tantsides tantsu / mis paneb igakord / taas olema / taevasmaa*. Ehk just ajakäsitluste erinevusest tulenevalt on Toometi jaoks kodu see, kuhu lõpuks huntide tekitatud haavu lakkudes jõutakse ja Heinapuu jaoks see, mis rändajaga pidevalt kaasas käib, kus iganes too ka ei viibiks.

Elo-Mall Toometi ja Ott Heinapuu luulekogud annavad keele- ja kujundimaastikes erinevaid luuleelamusi, kuid kajastavad sarnaseid, vabavärsis edasi antud igivanu teemasid, mis loodetavasti tagab, et nende luuletajate kõrvutamine ei muutu vägivallaks nende luule suhtes. Nii Toomet kui Heinapuu kõnelevad huntidest, surmast, armust, ajast, loodusest, linnast. Heinapuu teeb seda muinasjutuliselt ja tema Inglile pühendatud kogust on peaaegu et tunda kuuseokaste lõhna ja põhjapõtrade kapijade plaginat igavikuaasadel. Toomet väljendub sageli valulikult, kuid siiralt ja moonutamata, jõudes välja tõdemuseni, et kodus on *nagu ei kusagil mujal*.

Andrus Kasemaa
"Lagunemine"
Eesti Keele Sihtasutus, 2009

"Sest nad on kõik põrmu- ja raipehaisulised luuletused"

Laura-Madleen Vaarik

Kui ma Kasemaa luulekogu "Lagunemine" läbi olin lugenud, niimoodi rahulikult, kahe päeva jooksul, et mitte liiga suurt tükki korraga alla neelata ja tunda, justkui oleks midagi kurku kinni jäänud, ja lasknud sel eneses settida, hakkas mulle tunduma, et olen läbi lugenud juturaamatu, väikese romaani. Veider – on nagu luuletused ja igaüks on nagu teos omaette, oma alguse ja lõpuga, ent kokku moodustub üks suur ja oma katkendlikkuses ometi nii ühtne narratiiv. On sündmused ja meeleolud, mis kerivad oma lõnga edasi ühest luuletusest teise. On tegelased, kellele kaasa elada ja kelle saatus ja mõtted hoiavad enda küljes nii nagu huvitavad romaanikangelased,

keda vahepeal imetled, siis põlgad, kuid kokkuvõttes ikkagi armastad. Hoolid. Ja on terve galerii uskumatult värvikaid kõrvaltegelasi.

Esmapilgul tundub paralleel ehk vägivaldne, aga Kasemaa luulekogu mina meenutab mulle "Võlumäe" Hans Castorpit. Nii alasti võetud, nii ärritav oma inimliku nõrkuse, iha ja labasuse hetkil ja nii paeluv, kui vaatab maailma läbi oma silmade, mis märkavad nii paljut, millest ma ise saamatult mööda vaataksin. Poeedirahu kõlab nii uskumatu ja eraldiseisva maailmana, justkui oleks see Sanatoorium, mille eraldatusse saab maailma eest varjuda.

Kogu jaguneb neljaks raamatukeseks, millest kõige mahukam – pool raamatu kogumahust – on esimene, minu jaoks ka kõige huvitavam, kõige liigitavam osa. See kannab pealkirja "Pikk vihmane suvi" ja kirjeldab, mis juhtub ja ei juhtu suve jooksul ühe luuletaja sees ja ümber Poeedirahul. Teine raamatuke vormib luuletusteks koolimälestusi, kolmas koondab lugusid ajateenija elust. Neljas, "Lisandusi" avab eelkõige esimese osa tagamaid ja annab õpetliku ja hämmastava ülevaate paigast nimega Poeedirahu ja sellest, mis jääb lähedale.

Ehkki neli osa on väga erineva karakteriga ja täiesti iseseisvad peatükid raamatus vallalaotavas loos, jutustab neid üks *mina*. Ei maske *mina* näol, ei mängu. Võib-olla on see põhjuseks, miks lugu tundub nii ainitine ja peategelane, kui kõnelevat *mina* nii võib nimetada, nõnda paeluv. See *mina* ei varja end, laseb endale ligi, järjest sügavamale.

Sellel *minal* näikse olevat kaks häält. Nii nagu meil kõigil on naeratav, imetlusväärse näida püüdev *public face* ja üks teine nägu, mida püüame iseendale hoida, see nägu, mis on tüdinenud ja saamatu, arg ja haletsus-, ehk isegi põlastusväärne. Need kaks häält ja nende vaheldumine on luuletuste järgnevuses jälgitavad, ehk ainult esimese raamatu lõpus sulavad need üheks, toimub mingi rahustumine, leppimine, igatsetu päralejõudmine. Isegi Jumalaga justkui lepitaks ära.

Muidugi tekib tahtmine loetud luuletusi kuhugi lahterdada, kleepida luulekogule külge mingi silt, et lihtsustada sellega ümberkäimist. Et üha rohkem inimesi sünnib ja kasvab linnas, siis on aina rohkem tekkinud nii- või naasugust linnaluulet. Kõige lihtsam ongi ehk määratleda Kasemaa luule žanri linnaluule vastandina – olgu ta siis maaluule. Žanrilt maaluule, alaliigilt seisundiluule, sest tähtis ei ole mitte see, mis seal maal juhtub, vaid see, mida juhtunu *minaga* teeb. Kui maaluule määratluse juurde jääda, siis tunnistan oma imetlust ja tänulikkustki selle viljeleja suhtes. Kasemaa kajastab "metsikut" maailma,

kus kevaditi näljased rebased maa seest raipaid välja kaevavad: *ja kevadtalvel kui maa on sulanud / kraabivad nad välja kõik raipad mis talvel / suure vaevaga on külmunud maasse maetud / nagu selle vana koera see oli ilge vaatepilt / mis haises heinamaal sooja kevadpäikese käes* (lk 12) ja üksik vanamutt kärvab oma majas sama vähe poeetiliselt nagu vana haige koer. Selles maailmas on loodus ropp ja argine, suuremine on kõdunemine, haisemine ja tüli neile, kes ikka veel elavad. Kasemaa demüstifitseerib "põliselaniku" seisukohalt selle idüllilise looduse, mida linnainimene käib suviti kuurordis piilumas, igaks juhuks kõikvõimalike putukatõrjevahenditega sisse määritud. Kurb ja kummaline mõelda, aga minu jaoks eksisteerib Poeedirahu taoline maailm ainult lugudes, neis, mis keegi rääkinud ja neis, mis keegi kirja pannud. See on samamoodi nagu näiteks renessansiaegne Itaalia või esimene Eesti Vabariik, see tähendab olev läbi kirjanduse (ajalugu on ju ka eelkõige lugu). Ja ometi on see Poeedirahu tõesti täna olemas kusagil Peipsi veerel, seal elavad inimesed ja üks neist on kirjutanud sellest kõigest luuletusi. Ja ehkki see maailm on nii võõras, on tema lood ometi nii ligitõmbavad ja paeluvad.

Esimene raamat algab lõputute vihmasadude, rebaste ja und häirivate koortekooidedega. Kohe alguses tunnistab *mina*, et see kõik on taustaks ühele suurele ja põhjatule igatsusele kellegi järele. Elu maal, see ropp ja sihitu kulgemine vastandub poeedi sisemisele seisundile – kirklikule igatsusele, armunud olemisele. Ja nii tajubki *mina* end võõrana, *musta lambana* (lk 18). Ta küll jagab maailma poetrepiil istuvate joodikutega, aga vaatab ja kirjeldab seda ometi distantsilt. See distants on piisavalt väike, et märgata kogu kohutavat kirevust, mida Poeedirahu elu pakub, kuid piisavalt suur, et tajuda oma elu ja surma teisiti. *Mina* elu ei ole nagu umbrohi, visa, kuid mõttetu ja lõplik, poeedi elu on elu millegi nimel ja poeedi surm on surm millegi eest. Vähemalt peaks olema. Poeedi elus on armastust. Tundub lihtne, aga tuleb välja, et elu teeb tähendusrikkaks armastus. Ka siis, kui armastus ei ole mitte joovastav, õnnis

ega rahulik, vaid pigem kipitav, tuikav igatsus: *ja meri pani oma keele mulle suhu / nimetades seda tõeliseks armastuseks / ta ütleb et armastus pole tõeline kui selles pole igatsust ja valu* (lk 52). Ka siis, kui armastus on iha enesest loobuda. Sest inimene armastuse objektina on ikka vaid surrogaat Jumalale: *Armastades Sind püüan armastada jälle / nähtamatuks muutunud Jumalat, / kelles on mu õndsus, ja Kodu, / mis on saanud nähtavaks Sinus / Seda ei saa iial sõnadesse panna* (lk 43).

Teine osa, "Juhan Liivi imeline Alatskivi Keskkool", tundub ehk veidi ebasiiras. Võib-olla ainult seetõttu, et ma ei suuda uskuda, et ühe lapse koolipõlv võiks olla nii vaevaline ja masendav, täis alandust, häbi, alavääristamist ja valu: *Nii palju mälestusi / õpilaste ja õpetajate vägivallast / alandamisest, väljapressimisest / ja häbist / vaesusest, hirmust / ja sellest / kuidas mind lapsena / taga aeti nagu looma* (lk 71). Pigem tundub mulle, et koolimälestustest on meelega või meelevaldselt otsitud negatiivsemaid, et retrospektiivselt kujutada luuletaja kujunemist: *ja sa oled nii väsinud / nii väsinud narrimisest ja iseendast / ja elust / üks relv üks muld üks kast / üks luuletaja / te ei tea mis tunne see on / olla teistsugune* (lk 80). Kui ma eksin, siis seda hullem. Eesti haridussüsteemi nimel loodan, et Kasemaa on veidi liialdanud.

Kolmas raamat, "Luuletaja sõjaväes", on ainus tsükkel selles raamatus, mis mind mitte millegagi ei üllatanud, juba pealkirjale mõeldes kangastub stereotüüpne pilt. Luuletaja ja sõjavägi? Jah, sarkasm, põlgus sõjardite vastu, kirjeldused läbi absurditaju, iroonia. Etteaimatavusest hoolimata siiski väga lõbus ja kainestav lugemine. Neile, kes ise sama läbi elanud ehk veel lõbusam, kuigi luule puhul ei tohiks see olla argument.

"Lisandusi" on stilistiliselt ülejäänud raamatust erinev – väga proosaline, vähem kujundlik, vähem elliptiline. Tegu on pigem teadaannetega, mis järgivad luule

graafilist paigutust. Teada saab palju ja vägagi huvitavat ja tagantjärele mõeldes masendavat. Ent kirja on kõik pandud väga kergel ja kiretul, samas väga hoolival toonil. *Saad aru ma armastan Poeedirahu väga* (lk 127). Mulle meeldib, kui hirmsate asjade hirmsust ei kujutata suurelt ja punaselt, justkui see muidu arusaamatuks jääks, vaid rahulikult, et lugejal endal oleks võimalus otsustada, kui väga see talle südamesse läheb: *Seal oli üks joodikpere – kõige suurem ja kõige vaesem kelle / lapsed käisid naabriukse taga seakartuleid söömas. Kurb / lugu tegelikult* (lk 118). *Ja ongi kurb. Mitte kuskil mujal ei saanud joodikud / nii vabalt poes hängida ja nii vabalt / juua kui Poeedirahus* (lk 126). Ja natuke naljakas ka.

Selline see Kasemaa luule ongi – lihtne, ilus, kole, natuke naljakas, natuke kurb. Ja kõiges on mingi teravus, ta lõikab elust tükke väga vaheda noaga. Tõnu Önnepalu on Kasemaa eelmist luulekogu arvustades öelnud¹, et Kasemaal õnnestub luuletusse kirjutada puánt. Nõnda ongi, miski paneb ikka võpatama. Mulle meeldib.

Aga miks ikkagi "Lagunemine"? Kas viitab see aeglasele orgaanilisele protsessile meie kehas, millele ei saa jätta mõtlemata, kui oled suvel maal ja tuul toob heinamaalt tuppa raipehaisu? Või sellele, et poeetirahul *Nüüd on muidugi kõik lagunenu ja / mahajäetud aga ikkagi ilus!* (lk 127) Kas ongi tegemist teosega lagunemise poetikast? Või viitab pealkiri hoopis sotsiaalsetele legitiimsetele repressioonimehhanismidele nagu kool või sõjavägi, mille mäletamiseks autoril vaevalt ühtegi helget pilti jagub. Või ehk need ainsad kaunid hetked, kui läbi keemia klassi akna sai alla hüpatud, et keset koolipäeva minema joosta, veoautokastis kodu poole hääletada, pilvi vahtida, vaba nagu lõvi... Või kas see "Lagunemine" on illusioonide ja unistuste pikaldane lagunemine, kasvamise ja taipamise valu? Või aja paratamatu möödumise taju ja looduse katkematu sihitu kulgemise tunnistamine? Otsad on siin lahti.

¹ Tõnu Önnepalu. Poeedi rahu ja armastus. Vikerkaar 3/2009. lk 99.

m i t t e m õ t t e d

Siim Nurklik

Üks samm veel ja. /

Koduuksest väljas mässitakse sind hetke pealt võõrastesse jõuvõrkudesse: teiste eelistused, keskkondlikud juhised, sisendatud vajadused, praktilised kaalutlused, kinnistunud mehhanismid, üldised normid. Sa ise otsustad, kuidas neile reageerida – aga sa *pead* reageerima. Nende kaudu, nende alusel ja nende tarbeks. Lahtrid on ette joonistatud, tähendused ette omistatud, eesmärgid ette seatud; fookus ja võim ja sina alati väljaspool. /

Mis on sinu elu moto? /

Ole, kes sa olla tahad, meil on SINU olemiseks kõige primitiivsemad ja konformistlikumad ühikud. Ole, kes sa oled, aga ole mõõdetav ja sorteeritav, jäädvustatav ja paljundatav, arusaadav ja vastuvõetav, ärakasutatav ja väljavahetatav. /

Mis kink sind sünnipäevaks tahab? /

Isegi mässates allud, isegi eirates kohaned, isegi vastandudes oled vahendatud. Ka iseend valides valid ainult toimetatud, mugandatud, pakendatud enda. /

Millist lisandväärtust sina pakud? /

Avad suu ja kohe lipsavad välja defineerimata mõisted, sõnastamata eeldused, küsitavad kategooriad, lünklikud järeldused, lihtsustatud seosed ja põhjendamatud üldistused. Ja siis veel need ülespuhutud teemad, poolikud faktid, juhuslikud argumendid, liialdatud vastuseisud, moonutatud tõlgendused ja lõputud tingimused, reservatsioonid ja erandid. Rääkimata varjatud eelarvamustest, käibetõdedest ja soovmõtetest, kogemuste puudulikkusest, lugemuse tühisusest, meie intellektuaalse raamistiku piiravusest ja kallutatusest ja muidugi meie oskamatusest neid piiranguid ja kaldeid tajuda. Mis arvamus, kui see armee seisab vastas. /

Filtrid, mille all on veel rohkem filtreid, mille all on veel rohkem filtreid. /

Me sooviks teada, mis on teie positsioon järgmistes küsimustes.. /

Kui ka sulle endale on muutunud kergemaks argumenteerida pigem iluoperatsioonide poolt kui nende vastu, ja pigem haiglate müümise ja mõtete omamise poolt kui nende vastu, ja pigem miljardäride ja nälgimise ja vältimatute tsiviilohvrite poolt, mitte nende vastu – mida sa siis usaldad. /

Anna oma hääl meie erakonnale. /

Ma ei hakka väitma, et see väärtfilm või väärtbänd ei ole tegelikult sinu lemmik, et ta ei paku sulle tegelikult kõige suuremat naudingut. Tõenäoliselt pakub, kui sa nii ütled. Aga ta pakub sulle kõige suuremat naudingut mitte lihtsalt sellepärast, et ta on vastus küsimusele „kas see meeldib mulle?“, vaid kuna ta on ka vastus küsimustele „kas ma tahan, et see mulle meeldib?“, „kes tahab, et see mulle meeldib?“, „kes ma tahan olla?“ ja „kellena ma tahan näida?“. Midagi ei meeldi lihtsalt sellepärast, et meeldib. /

Pead arvestama sihtgrupi, tootekuvandi ja turuolukorraga. /

Kuivõrd ahnus on suutmatus rahuldust tunda, põlgus – üritus pettumust maha suruda, edevus – soov alaväärsust korraks vaigistada. Kuivõrd veendumused on su omaduste pikendused, pahed su vooruste kaasnähud, vaenlased su maha surutud ihad, kuivõrd välised ohud on juba sinu osaks saanud. Kuivõrd külmus on enesekaitse, kuivõrd distants on kartus, kuivõrd umbusk on turvalisus, kuivõrd hukkamõist on kadetus. Kuivõrd viha, kirg ja hirm on eelkõige endast algavad ja enda poole suunatud. /

Ole lihtsalt sina ise. //

Kui oled õppinud ära, mis uskumused tunduvad inimestele sügavad, mis olek mõjub ligitõmbavana, mis isiksust peetakse omapäraseks, siis sa ei saa neid väga kaua esitada, ilma et hakkaksid end masinana tundma. Olles õppinud avatust, siirust ja spontaansust küllalt hästi etendama, muutub nende isiklik tuvastamine ja tunnetamine varsti praktiliselt võimatuks. Sa ei saa aru, mida loomulikkus tähendab, või kuidas midagi valida ilma seda valimata, või miks eelistada ühte automaatsust teisele.

Pealispind, millele anda liiga palju iseseisvust, täidab sisemuse läbinisti uduga. /

Ma võin näidata, kus asub inimestes nende lühimälu või keeltaju või seksuaaltung, või nende ratsionaalsus või eneseusk või temperament – või nende järgmine mõte. Aga kus asub inimes-

tes see, mida nimetatakse eluks? /

Aga ole lihtsalt sina ise. /

Miks sa seda tegid? Kes sulle meeldib? Mida sa plaanid? Kas sa mõtlesid seda tõsiselt? /

Kas sinu järele on nõudlus? /

Kuidas öelda, mis on tähtis, kui sulle on seda sada tuhat korda öeldud.
//

Ma ei otsusta midagi öelda, sest see on õige. Ma ütlen midagi, sest see on armas või naljakas või šokeeriv või absurdne või ebakorrektnes või labane või muljetavaldav või kasulik. Või väär. Aga kindlasti mitte sellepärast, et see on õige. /

See on vaba riik, sul on õigus öelda, mida iganes sa tahad. /

Kui mõttetu on väita, et ma olen näiteks enesekindel või mitte. Mõnel tasandil, mõnes olukorras, mõnes seisundis olen, aga ka siis on selles nii palju katarsist, mängu, väljakutset, kapseldumist või vastuhakku, et ka siis täielikult pole. Kui ma võin enda kohta kasutada iga omadussõna ja selle vastandit, miks siis üldse. /

Ja see ei ole tegelikult intellektuaalne nending, vaid pidev, kõikeläbiv aimus ja tunne, et mu muljed, kogemused, vastused ja otsused pärinevad kuskilt mujalt. Nad on, aga mitte kellegi omad. /

Räägi, kui palju tahad, teised seletavad sind ikka kahe lausega. //

Ei ole olemas ilu või intelligentsust või originaalsust – on võitlused ilu, intelligentsuse ja originaalsuse määratluste üle, ja võitlused selles, kes end valitsevate määratlustega kõige osavamalt sobitab. /

Sina ei tunne end sellela inimesena, mina ei tunne end sellega inimesena. /

Aga ole lihtsalt.. /

Kunagi ei kao kahtlus, et see kõik on sinu väljamõeldis. Sinu isiklik petuskeem, et õigustada oma tegevusetust, ilustada oma tuimust, ülendada oma õõnsust. Sinu enda suurejooneline lõks, et kogeda suurejoonelist traagikat. Kunagi ei kao kahtlus, et sa võiksid selle kohe lõpetada, kui tõesti tahaksid. Kui tõesti tahaksid. /

Kui inimene kukub tänaval maha, aga kõik ta ümber jalutavad edasi, kas ta siis tegelikult kukkus? /

Üks samm veel ja. /

Solipsism ilma endata. Milleks sisu, kui sul on kest. Tüüpsuhtumised, tüüpgevused, tüüpvalimused. Ta ei olnud küllalt šabloonne. Kõige

uuemates rongides pole juhti tarvis. Õpitud ootamatus, pingutatud sundimatus, kalibreeritud vitaalsus. Elu ei peagi meeldiv olema. Kuhu ma pean alla kirjutama. Kui nähtamatu käsi võttis välja nähtamatu haamri. Kas sa siis ennast ei austa. Ainult tühjus on tingimusteta. Oma viga, ise tead, pole minu probleem. Mingi osa ju alati ei taha. Nöörid, õmmeldud mu naha külge, ühendatud kõige ümbritsevaga. Aga lõdvestu, ära muretse nii palju, naudi hetke. /

Kui põhjus, miks me valedest välja ei tee, on see, et valetamine kunagi ei lakka. //

Üks samm veel. /

Jõuda sinna, kus ei pea midagi ütlema. /

Üks samm veel. /

Sa meeldid mulle ka siis, kui sa mitte midagi ei tee. /

Üks samm veel. //

Ma ei saa enam kunagi endaks. /

Noori autoreid 2009

Triin Tasuja (20):

"Ma ei hakka rääkima sellest, millest ainult kirjutada oskan."

Leelo Loit (26)

on optimistlik pessimist, kes on alati liikvel ja alati nurisemas unepuuduse üle. Keset elavat keskustelu jääb tihti seisuma, ajab pea kuklasse ja imetleb rannamändide majesteetlikkust ja seda, kuidas nende tumetumedad ladvad puudutavad erksinist taevast. Värvid, lõhnad, helid, sõnad, puudutused – need ongi tema maailma keel.

Anna-Kristiina Pae (19):

"Muusika teeb vabaks. Vabadus vajab varje. Varjud kasvavad minust enesest. Kirjutan, kuna teisiti ei oska."

Matis Merilain (21)

üritab enda ümbert pidevalt innustust ja inspiratsiooni leida, kogeb ja kogub erinevaid varjundeid inimeste rõõmudest ja peavaludest ning üritab need vahel paberile üles tähendada. Peale selle on tal ka väga ilusad kingad!

Tuuli Taul (23):

"Ühel päeval hakkasid read murduma. Viru keskuselt üle tee minnes ei mõtle enam selgelt; mõtlen, et kas avokaadosid on poes / ja kui ei ole / siis mida nende asemel / koju kaasa ostan. Virnades on jääsalatit, paprikat, baklažaani, mureleid. Ka poeet vajab tankimist. Õhtusöögiks kirjutan igast juurviljast eraldi luuletuse, see on nii kuradi palju lihtsam kui kokandus ja proosa. Tulge, tulge, mureleid on veel alles, neist küpsetame sonetivormi."

Kaarel B. Väljamäe (28):

"Ma ei tea. Kõik on ikka veel pooleli. Kõik võtab aega. Niimoodi võib varsti vanaks jääda. Sõber ütles eelmise numbri tagakaanel minu nime märgates, et kasva juba välja. Ekstaole. Aga ma lihtsalt ei viitsi oodata, kuni Vikerraar lõpuks mu meilile vastab. Ja siis veel seda, et... üldiselt on nii, et ei ole vahet, kas avaldada luulet või armastust."

K8 Mosh Nouveau (noor)

K8 sündis ühes Pariisi katusekorteris ühel pimedal talveõhtul ja temaga samaaegselt sündis ka armastuslugu.

Siim Kera (20)

kleebib oma maja päikese taha, ja kirjutab seal omi lugusid, lühemaid ja pikemaid, ja kuigi esimesel hetkel ei pruugi kohe aru saada, mida päike talle antud päeval jutustas, siis võib loota ka asjaolule, et alles unenägudes võib lugeja asjast sotti saada. või saab aimu hommikukohvi ajal krõbuskeid närides.

Märten Raidmets (25)

Märten on keskmist kasvu, tüse, heledate juustega, võib kanda habet ja prille. Kodust lahkudes olid seljas mustad püksid (tagumik võidunud), odavad spordijalatsid, eredavärviline dressipluus. Reageerib nimele "Märten". Märten on pahas tujus ja relvastatud ajalooõhngulise mobiiltelefoniga.

Carolina Pihelgas (23)

Suvi ja Tammsaare: karjudes kirest ja syyes apeline.

Laura-Madleen Vaarik (24)

elab nii rahulikku ja mõnusat elu, et pole ise ammu ühtegi luuletust kirjutanud. See ei sega muidugi teiste omi lugemast ja nendest kirjutamist. Ja suvi on üldse parim aeg, et läbi lugeda igasugused raamatud, mis aasta jooksul riulites seotatud.

Siim Nurklik (26)

võttis end vahepeal kokku ja kirjutas lõpuks oma esimese täispika "teose". Selle numbri tekst ei ole selle osa, aga pole ka täiesti eemal. (Seekordne visuaalne enesetutvustus: emopilt.)

Katrin Parbus (24)

loeb luuletusi enamasti just rongis Tallinna ja Tartu vahet sõites. Vaguniakendele kleebitud värsiridadel on kenad taustad Eesti looduse näol, pakkudes meeleolukat vaheldust kaasa võetud raamatule.

Mikk Pärnits (23)

on naivne maapoiss, kes saatuse vempude tahtel eksinud fnord kummalisse ja inimsööjalikku kirjanduse ja muude kauniste kunstide koletuslikku maailma...

Tiit Aleksejev
„Palveränd“

Tiit Aleksejevi laksuvalt tempoka lauseehitusega ajalooline romaan on mitmes mõttes paeluv. Lisaks palverännule aastal 1096 kujutab teos reisi keskajal elava noore mehe vaimuella. Märksõna „psühholoogiline“ on selle raamatu puhul sama tähtis kui „ajalooline“. Märkamatult hakkab lugejat huvitama *Via Dei* kulgemise asemel hoopis noore mehe sisemaailma arengulugu. Ka kirjeldatud sõjategevus ei suuda seda fookust kõigutada, kuigi kõrgpoeetiline sõnakasutus haarab kaasa ja seda on tunda igal leheküljel. Sõnagurmaanide jaoks on selline stiil üsna nauditav: *Torge sähvab minust mööda, ma salvan vastu, maosööstuna. Terasrõngad painduvad teistsuguse terase teel, käsivars torkab ja surub ja rebib end vabaks. /.../ Midagi kleepuvat pitsib mu turvise peale, aga ma olen surutõrre sõtkuja ja neil on riided ikka määrdunud. Viinamarjaveresed. Väädid, marjad, kääriv mahl.* See raamat on kirjandusnohikule sobilik action-romaan, kus mõõkade ja kilpide tekitatav müra harmoneerub teksti lingvistiliste kolksudega. Lisaks põnevalt palju erialast itaalia-ning ladinakeelset terminoloogiat. *Certo!*

Andres Anvelt
„Punane elavhõbe“

Taas kord on põhjust rõõmustada, et praeguseks nobedatesse neljakümnendatesse jõudnud põlvkond on hakanud läbi kirjutama Eesti lähiajalugu. Endine keskkriminaalpolitsei direktor Andres Anvelt on väga positiivne lisandus seltskonnale, keda elukogemuse jäädvustamise vajadus on toonud nüüdseks kirjanduse juurde. Tulemuseks nauditav seiklus- ja krimiromaan, mahukas ja kompaktne. 1980.–1990. aastate üleminekuaja pööraseid seiklusi kujutab skemaatiliselt, kuid suure paugu-ga Kenderi „Iseseisvuspäev“, autobiograafiliselt ja üle-vindi-skandaalselt on sama perioodi kujutanud Mihkel Raud raamatuga „Musta pori näkku“. Mõlemad mainitud teosed kujutavad pohhuistlikke eluvendi, pahelisi ja hoolimatuid noori mehi. Sama teeb „Punane elavhõbe“, kuid ühe olulise erinevusega: peategelaste seas on ka neid, kes pahelistele tüüpidele ülekuulamisruumis peavalu valmistavad. *All in all* on tegemist venekeelseid roppusi ja muud blatnoislängi tihkelt täis romaani-ga, milles tegevusele keskendumine ning erinevate tegevusliinide läbipõimitus on teiste viimasel ajal ilmunud raamatutega võrreldes muljetavaldavalt hea.

fs
„Alasti ja elus“

fs kujutab kogus ennast poeedirollis (kuigi ta ise seda rolliks ilmselt ei peaks), kirjandust tänases Eestis ja väikesi argidetaile, mis saavad luuletusteks. „Alasti ja elus“ on justkui viimase aja eesti luule kvintessents. Näeme luuletajat, kes ei taha luuletaja olla; väikesi inimesi Kalevit ja Mallet; kaubanduskeskust koos erinevate lettidega ja nende tekitatud vaimselt tühja, kuid ruumiliselt turvalist keskkonda; ühel hetkel kohtame taas üht uusversiooni Juhan Liivi luuletusest „Eile nägin ma Eestimaad“. Tegelikult juba esimesel leheküljel on keegi (ilmselt luuletaja) pöran-dal maas, alasti ja märg ja tal on külm. Hollywoodi staar Ritsard Kere *nikub* ühel leheküljel naisi; Jumal on kahtlane ja Eesti riik samuti, aga välismaalgi pole hea. Eesti luule nüüdiskaanon on valmis, olles esindatud täiel kujul selles teoses. Olgu see ühtlasi lõpp-peatuseks meie kõigi jaoks, et siit edasi liikuda.

VÄRSKE RÕHU TOIMETUS

Peatoimetaja: Lauri Eesmaa
Toimetajad: Matis Song, Triin Ploom
Kujundaja: Lilli-Krõõt Repnau
Keeletoimetaja: Triin Ploom

Kaastööd

LUULE: triin.ploom@va.ee

PROOSA: johanna.ross@va.ee

ARVUSTUSED ja ESSEED: lauri.eesmaa@va.ee

PILDID ja FOTOD: lilli.repnau@va.ee

Väljaandja

MTÜ Värskke Rõhk

Vanemuise 19

Tartu 51014

Tel: 7 427 087

vr@va.ee

Tellimine

www.va.ee

Trükk

Ecoprint

EESTI KULTUURKAPITAL

HASARTMÄNGUMAKSU
NÕUKOGU

VÄRSKE RÕHK III / 2009 (nr 19)

ISSN 1736-2954

Sisukord / nr 19

Luule

Triin Tasuja: 2

Anna-Kristiina Pae: 16

Matis Merilain: 22

Leelo Loit: 26

Tuuli Taul: 28

Kaarel B. Väljamäe: 42

Proosa

K8 Mosh Nouveau: 52

Siim Kera: 57

Märten Raidmets: 60

Triin Ploomi intervjuu Triin Tasujaga: 71

Arvustused

Carolina Pihelgas Depressiivsed eesti provintsid: 78

Mikk Pärnits Traumahüüumärk: 81

Katrin Parbus Kodu südames ja tares: 84

Laura-Madleen Vaarik "Sest nad on kõik põrmu- ja raipehaisulised luuletused": 87

Siim Nurklik mittemõtted: 90